

Magyar Vöröskereszt

Táborszervezési kézikönyv

„Remény a sérülékeny gyermekeknek Magyarországon” program

„Remény” füzetek X.

„Remény” füzetek X.: Táborszervezési útmutató a Magyar Vöröskereszt nyári táborainak megszervezéséhez

Magyar Vöröskereszt

„Remény a sérülékeny gyermekeknek Magyarországon” program, 2014

A kiadvány szerzői:

Dr. Deák Anita

Kovács Dávid

Melicher Zsuzsanna

Polacsek Györgyi

Török Diána

Varga Márta

Üveges István

A kiadványt szerkesztette:

Üveges István, Szollár Dávid

2014. november

Minden jog fenntartva! Táborszervezési útmutató, Magyar Vöröskereszt, 2014.

Tartalomjegyzék

Előszó.....	5
Polacsek Györgyi: A vöröskeresztes táborok története.....	6
Kovács Dávid: A vöröskeresztes táborok alapértékei.....	10
Néhány személyes gondolat.....	10
Mitől lesz egy tábor vöröskeresztes tábor?	10
Élmények, a szociális kompetencia növelésére, integráció.....	11
Varga Márta: Táborszervezés lépésről-lépésre.....	13
A táborvezetőség és az önkéntesek	14
Felkészítés	15
A táborvezetőség főbb feladatai és felelősségei.....	15
Szabályok a táborvezetőségen belül	16
Kapcsolat a táborlakókkal.....	17
A tábor meghirdetése és a jelentkezés	17
A táborozók kiválasztása, avagy mi a teendő túljelentkezés esetén?.....	19
Kapcsolattartás a szülőkkel	19
A táborozók jellemzői.....	20
A fogyatékkal élő gyermekek speciális szükségletei	23
Sajátos nevelési igény: a látássérülés, ...”.....	24
Hallássérült gyerekek	24
Viselkedészavaros gyerekek	26
Melicher Zsuzsanna: Gyermektáborok költségeinek tervezése.....	28
Felelős személy kijelölése.....	28
A költségvetés összeállítása	28
Bevételi oldal	29
Pénzforgalmi terv (CASH FLOW).....	31
Pénzügyi beszámolók készítése.....	32
Török Diána: Forrásbővítés és eszközök.....	34
Hogyan kezdjünk hozzá?	34
Kapcsolatfelvétel	35
Támogatói előnyök.....	36
Mellékletben küldöm.....	38
Ha már „megszereztük” - visszacsatolás	39
Helyzetjelentések	39
Köszönőlevél.....	39
Köszönő oklevél és találkozó	40
Dokumentáció	40
Siker	40
Programtervezés	41
Kovács Dávid: Tervezés, rögtönzés, értékelés	42
Általános napirend	45
Napi programterv - szabadidős és szakmai programok	46
Kovács Dávid: Az együttlét szabályai a táborban.....	48
A táborozók bevonása	48
Sérelmek és büntetés	49
Biztonság	50
Személyre szabott programok.....	51
Rivalizálás helyett együttműködés	52
Nyelvhasználat, egészségnevelés és kulturális sokszínűség.....	53

Üveges István: Pszichoszociális segítségnyújtás alkalmazásának kezdetei a Magyar Vöröskeresztben.....	55
Dr. Deák Anita: Pszichoszociális segítségnyújtás	56
A tábori PSS foglalkozások általános céljai	56
Utazás megtervezése.....	57
Egyéni utazás	57
Csoportos utazás: különjárat.....	57
Csoportos utazás: tömegközlekedés	57
A táborok kommunikációja	58
A tábor értékelése	59
Szupervízió.....	59
Feladatok a tábor után	60
Az utánkövetés	60

Előszó

Kedves Olvasó!

Ez az útmutató a Magyar Vöröskereszt „Remény a sérülékeny gyermekeknek Magyarországon” című, a Velux Alapítványok által támogatott programjának a kiadványa. A program a Dán Vöröskereszttel együttműködve 2011 és 2014 között valósult meg, hogy a Magyar Vöröskereszt által működtetett családi átmeneti otthonok (ún. Családok Átmeneti Otthonai) és a nyári táborok foglalkozásain részt vevő sérülékeny gyermekek társadalmi reintegrációját elősegítse.

A táborszervezési útmutató összeállításánál az volt a célunk, hogy ismereteinket átadjuk azok számára, akik eddig nem szerveztek tábort, de gondolkodnak táborszervezésben, és azok számára is, akik rendszeresen táboroztatnak, de kíváncsiak mások tapasztalataira.

A Magyar Vöröskereszt évtizedes hagyományokkal rendelkezik nyári táborok megvalósítását illetően. A táborokat a Vöröskereszt megyei szervezeti valósítják meg lelkes munkatársak, és főleg önkéntesek segítségével azért, hogy kikapcsolódási lehetőséget biztosítsanak sérülékeny helyzetű gyermekek számára. A Remény program keretében integrált táborokat támogattunk, amely azt jelentette, hogy mozgásukban korlátozott, sérült gyermekek és szociális hátrányos helyzetű gyermekek egyaránt részt vettek benne.

A Remény program keretében 2011 és 2014 között 49 nyári tábor megvalósítását tudtuk támogatni. A táborokban összesen 1764 gyermek vett részt. A gyermekek táboroztatását összesen 378 önkéntes segítette.

Programunk 2014 decemberében véget ér. Bízunk azonban benne, hogy Önök sokáig fognak még gyerekeket táboroztatni, és összeállításunkat a következő táborok tervezésénél hasznosnak találják majd.

A Remény program munkatársai
2014. október

Polacsek Györgyi: A vöröskeresztes táborok története

Magyarországon a csoportos gyermeküdültetés kezdete szorosan összefügg az egészségüggyel, az egyesületi gyermekvédelemmel. Az üdültetések kezdete 1882 júliusáig nyúlik vissza, mikor egyéni kezdeményezésre Magyarországon először nyílt mód húsz fővárosi fiúgyermek nyaraltatására (Gelencsér, n.a.). A tapasztalatok alapján – többek között – Rózsahegyi Aladár közegészség-tan tanár, jogi végzettségű gróf Edelsheim - Gyulai Lipót József, Vasváry Benő főiskolai tanár és társaik 1884-ben alapították meg a Budapesti Szünidei Gyermektelep Egyesületet, a szegény kiskorúak nyaraltatási szervezetét. Az egyesület célja a 8-12 éves alultáplált gyermekek iskolaszünet alatti vidéki, egészséges környezetben történő súlygyarapodásuk elősegítése, nyaraltatása volt.

Az egyesület szervezésében az első években nyaranta 20–30 gyereket nyaralhatott, de létszámuk folyamatosan bővült. Közel tíz év alatt, 1895-ben már négyezer gyereket nyaralhatott szervezésében az ország 13, az egyesület tulajdonban lévő gyermeküdülőjében (Kapronczay, n.a.), többek között Hegybányán, Zebegényben, Balatonlellén, Trencsénben, Visegrádon stb.

A Vasárnapi Újság az 1897-es zebegényi nyaralásról az alábbiak szerint tudósít:

„A fővárosban pár év óta áldásos irányban működik az úgynevezett szünidei gyermektelepegyesület. A városi szegény és beteges gyermekeknek szerzi meg az alkalmat, hogy néhány hetet friss falusi levegőn, játszadozva tölthessenek. A városi gyermek nehezen jut szabad levegőhöz, de a módosabb szülők gondoskodnak övéik üdüléséről. Ezer és ezer a száma azonban a satnya, sovány, beteges gyermekeknek, kik teljesen nélkülözik az egészség legfőbb feltételeit. E szegény gyermekekből visz vidékre az egyesület egy-egy csoportot, tanítók felügyelete alatt. Gondoskodik ellátásukról, játékaikról. Hogy minél több gyermek juthasson falura, azért az egyesület a nyári hónapokban többször kénytelen fölcserélni a nyaraló csoportokat. A közönség adományait nagyon megérdemli az emberbaráti egyesület. A szünidei gyermektelep-egyesület az utóbbi években rendszeren Zebegénybe vitte nyaralni a gyermekeket, egy kies fekvésű Dunaparti faluba, Nagy-Maroson túl, a hol van hegy, erdő, víz... Ezt július 5-ikén avatták föl ünnepélyesen. A zebegényi nyaralóhely «Ferencz József-telep» nevet kapott s a telep védnökségét a király testvére, Lajos Győző főherceg, a Vöröskereszt-egylet védnöke vállalta el. A főherceg az ünnepélyen való képviseltetésével gr. Csekonics Endrét, a Vörös-kereszt-egylet elnökét bizta meg, miután a Vörös-kereszt-egylet is közreműködött a telep létesítésén.

Az országos pénzügyi kormány jóakaratóból az egylet megszerezte jutányos áron a kiállítási dohányjövődéki pavillont, melynek Zebegényben a gyermektelep és háború esetére a Vöröskereszt céljaira alkalmas felállítását, illetve a felépítését Neuschloss Ödön és Marczell vállalták el. A kormány, a székes-főváros, annak előkelő kereskedői és iparosai, magánosok és társulatok, áldozatkészséggel járultak hozzá, hogy a telepház már ez idén födele alá fogadhassa a gyermektelepeseket.

A magyar Vörös-kereszt-egylet elfogadván a tulajdonos egylet ajánlatát, egyidejűleg száz ágyat és teljes ágyfölszerelést bocsátott rendelkezésre.”

A Budapesti Szünidei Gyermektelep Egyesületet egyik alapító tagja – gróf Edelsheim-Gyulai Lipót József a Magyar Vöröskereszt üdültetési tevékenysége szempontjából is meghatározó. Edelsheim-Gyulai Lipót József munkásságát a közéletben karitatív irányban fejtette ki, fiatal korától kezdve emberbaráti mozgalmakban tevékenykedett, egyik alapítója, majd alelnöke a Fehér Kereszt Országos Lelencház Egyesületnek. Andrassy Gyula belügyminiszterrel, Karsai Sándor belügyi államtitkárral, Scossa Dezső szegedi tanfelügyelővel és társaival – alapítója az

1906-ban megalakuló Országos Gyermekvédő Ligának. Ezt követően a belügyminiszter a hazai társadalmi gyermekvédelmi intézmények éléthossziglan főfelügyelőjévé és a Gyermekvédő Országos Bizottság elnökévé, az igazságügy miniszter pedig a pestvidéki törvényszék területén szervezett fiatalok felügyelő bizottságának elnökévé nevezte ki. Az I. világháború idején a Vöröskereszt Egyesület egyik vezetője volt. Személye összeköti a Vöröskereszt és a különböző üdültetéssel foglalkozó szervezetek tevékenységét.

A gyermeküdültetés másik vonulatát – a gyermekvonat-akciót – a világháború határozta meg.

„A húszas évek elején a holland egyházak és a holland Vöröskereszt komoly erőfeszítéseket tettek arra, hogy támogassák az I. világháborúban tönkrement Magyarország lakóit, s közülük elsősorban a leggyengébbeket, a gyerekeket. Megsegítésükre nagyszabású humanitárius akciót indítottak, melynek során mintegy 60 000 magyar gyerek nyaralhatott holland családoknál. A holland–magyar gyermekmentő akció „gyermekvonatok” néven vonult be a magyar–holland kapcsolatok történetébe.”

(Bie-Kerékjártó, 2011/4. 147–153. o.)

„A gyermekvonat-akció két jólelkű politikuscsemete kezdeményezéséből indult, Dr. Abraham Kuyper holland miniszterelnök lányai, Henrietta és Johanna 1916-ban fél évig Magyarországon tevékenykedtek a Vöröskeresztnél, és Henrietta volt az, aki a holland közvélemény figyelmét elsőként felhívta az I. világháború tépázta magyar gyerekek nyomorúságára – még könyvet is írt a háborús Magyarországról. Végül a Gyermekvédő Liga, a Vöröskereszt és a különböző egyházi szervezetek összefogásával indulhattak az első gyermekvonatok Hollandia felé.” (Kerekes, 2011).

„Míg Hollandiába 1920. február 10-én már elindulhatott az első, hatszáz gyermeket vivő vonat, addig Belgiumban, pontosabban Flandriában három év múlva, 1923. május végén bontakozott ki az éhező magyar gyermekek egészsége helyreállításának a látványos cselekménysorozata. Tudunk róla, hogy vöröskeresztes gyermekvonatok már 1919-től kezdve gyakran szállítottak árvákat és családsegítő szempontok alapján kiválasztott magyar gyerekeket Belgiumba, különösen pedig a semleges államokba, de a jelenleg ismeretes kimutatásokban sajnos sehol nem tűnnek fel a Vöröskereszt adatai.” (Hermán, 1988).

(Sajnos a szervezet üdültetésre vonatkozó – a fel nem dolgozott dokumentumokból eredő – adathiányos állapota a további időszakokra is jellemző.)

Az 1900-as évek első negyedében a Vöröskereszt Társaságok Ligája (mai nevén Vöröskereszt Vörösfélföld Társaságok Nemzetközi Szövetsége – röviden Federáció) a Vöröskereszt ifjúsági tagozatainak létrehozását szorgalmazta. A Magyar Vörös-kereszt Egyesület első között szervezte meg azt. Létrehozását meggyorsította az 1921. júniusi 11-i kultuszminiszteri rendelet.

Az ifjúsági szervezet 10 éves beszámolójából is következtethető, hogy a szervezet a tiszta levegőt, a testmozgást már akkor is fontosnak tartotta:

"A testi egészségét és a lélek üdülését egyaránt szolgálják a csoportok játszóterei és a rendezett kisebb-nagyobb kirándulások. Ezidőszert 195 csoportunknak van játszótere és 3093 kirándulásról számol be az ifjúsági vöröskeresztesek 10 évre visszamenő krónikája." (Sörös, 1931).

A két világháború között a Vöröskereszt továbbra is szervezte a szegény, alultáplált gyermekek üdültetését. Üdülők létrehozásához gyűjtéseket rendezett. Így épült fel például

Sopronban a Magyar Ifjúsági Vörös-kereszt vitéz Simon Elemér Üdülőháza 1934-ben, mely a II. világháború alatt megsemmisült. (Dr. vitéz Simon Elemér az Ifjúsági Vöröskereszt főgondnoka, majd a szervezet elnöke volt.)

Az 1930-as évek második felétől egyre inkább a háborúra való felkészülésre helyeződött a hangsúly a szegénységnyhító akciók, az üdültetési tevékenység mellett. (Ismereti szerint ennek az időszaknak írásos emlékei gyermeküdültetés szempontjából nem kerültek feldolgozásra.)

A világháborút követően, 1946 áprilisában az apparátus szervezeti felosztásában is találunk utalást az üdültetésre, miszerint az I. Egészségügyi osztály második alosztálya az üdültetéssel foglalkozott. Feladataként határozták meg a detki üdülő fenntartását, további üdülők házak felállítását és fenntartását, valamint üdültetési akciók szervezését (Hantos, 1981, 135.o.)

Az Úttörőszövetség megalakulásával (1946) évszám a gyermekek táboroztatását, nyári szabadidős foglalkozások megszervezését a szövetség végezte. Ebben az időszakban a Magyar Vöröskereszt feladat már az egészségügyi viszonyok javítása, az egészségügyi kultúra fejlesztése. Ennek megfelelően 1965-ben 65.000 példányban kiadta a „Tiszta tábor egészséges üdülés” című kiadványát, mely tartalmáról a belső oldalon található cím ad részletesebb információt: „Útmutató a »Tiszta tábor, egészséges üdülés« mozgalom és az úttörőtáborok egészségügyének megszervezéséhez”

1979. jeles év a Vöröskereszt gyermeküdültetésének történetében. 1979-et az ENSZ Közgyűlése a Gyermekek Nemzetközi Évének nyilvánította. Az évhez kapcsolódóan a Magyar Vöröskereszt Vas Megyei Szervezete 1979-ben szervezte meg az első olyan táborát, ahol különböző krónikus betegségben szenvedő, mozgássérült gyermekeket üdültettek. Munkájukkal bizonyították, hogy körültekintő szervezéssel, előkészítéssel, speciális programokkal, a személyi és tárgyi feltételekkel biztosításával az üdültetés sikeresen megoldható. Példájuk követésre talált, más megyei szervezeteknél is, így már a '80-as évek derekára általánossá vált az egészségkárosodott, fogyatékossgal élő gyermekek tábora.

A táborokban kialakult jó gyakorlatok átadásáról 1986-ban jelentette meg a szervezet az „Egészségileg károsodott gyermekek és fiatalok táboroztatásában szerzett tapasztalatok” című kiadványát, melyben Tolna, Vas, Baranya, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar megyei kollégák írták le gondolataikat a táborokkal kapcsolatban.

A táborok támogatására, új mecénások, szponzorok megnyerése érdekében a szervezet 1989-ben létrehozta a „Boldog Napokat” Alapítványt. Az alapítvány számos szakember-önkéntessel bevonásával, szakmai találkozók, konferenciák szervezésével is hozzájárult a tábori programok szakmai fejlesztéséhez. Az 1977-től talált adatok szerint összességében mintegy 1500 tábor, illetve gyermekkirándulás megszervezésére került sor, több mint 87 ezer résztvevővel (2013-ig). 1977-ben a gyulai járásban szerveztek hátrányos helyzetű gyermekeknek tábort. A fellelhető jelentések szerint 1983-ban Nógrád és Pest megyében, illetve 1988-ban Zala megyében került sor roma gyermekek olvasótáborának megtartására. 1979-től napjainkig mintegy 41 ezer résztvevő élvezte az egészségkárosodott és fogyatékossgal élő gyermekek részére szervezett táborok nyújtotta lehetőségeket.

Táborainkban az integráció lassan egyeduralkodóvá válik, s 2011-től a Hétsoda élménytáborban megjelent az inkluzív szemlélet is.¹

Táborainkban mindig túljelentkezés tapasztalható. Korlátokat a pénzügyi források nagysága húzza meg.

---

¹ Inkluzív szemlélet: nem a gyermeket akarjuk mindenáron alkalmassá tenni, hogy a többivel együtt lehessen, hanem a gyermek környezetét alakítjuk úgy, hogy az képes legyen alkalmazkodni a befogadásra váró gyermek eltérő sajátosságaihoz.

Kovács Dávid: A vöröskeresztes táborok alapértékei

Néhány személyes gondolat

Amikor ennek a fejezetnek a megírását kaptam feladatul, legelőször az elmúlt évek alatt résztvevőként vagy táborszervezőként átélt vöröskeresztes táborok képét idéztem föl magamban. Eszembe jutott sok-sok emlék, és ezt a kiadványt kézbe véve könnyen lehet, hogy mások is így lesznek ezzel. Az sem baj persze, ha valakinek csak saját gyermekkorából vannak tapasztalatai, és a Vöröskereszt táboroztatási tevékenységeiben egyáltalán nem járatos. Biztos vagyok benne, hogy a különféle vélemények és élmények éppen sokszínűségük miatt fogják gazdagítani mindazokat az egészen személyes gondolatokat, amelyeket érdemesnek tartottam pár sorban papírra vetni. Nem szeretnék szentenciákat megfogalmazni, sokkal inkább lenne kedvemre való egy kellemes beszélgetést folytatni a következőkben. A feladat komolyságát nem feledve igyekezni fogok az általam jegyzett valamennyi szövegrészben megmaradni ebben a szándékomban, bár remélem, ettől még egyértelmű és hasznos iránymutatással is szolgálhatok.

Mitől lesz egy tábor vöröskeresztes tábor?

Sikerülhet-e olyan különleges jegyeket találnunk, amelyek egy, a Magyar Vöröskereszt önkéntesei és munkatársai által megvalósított táborot megkülönböztetnek bármilyen más tábortól? A kérdésre nem is olyan egyszerű válaszolni, hiszen mindazok az értékek és módszerek, amelyek a vöröskeresztes táborok szervezésének körülményeit, és a benne közreműködők szemléletét meghatározzák, nagyon sok más táborban is fellelhetők. Szerencsére általános jelenség, hogy az emberi jó szándék, a gyerekek és fiatalok iránt érzett felelősség és a nehéz élethelyzetben élők iránti őszinte szolidaritás utat talál magának. Higgyük bátran, hogy az emberek jók, és sokféle közösségben képessé válhatnak a Magyar Vöröskereszt által is végzett táborszervező és közösségépítő programok megvalósítására!

Ezek szerint akkor nem is lehet különleges egy vöröskeresztes tábor? Dehogyan! Attól válik majd kivételessé és tökéletesen egyedivé, ahogy viszonyulni fogunk hozzá táborszervezőként. Ha a saját személyiségünkkel hitelesen kötődünk a Vöröskereszthez, akkor nem is kérdéses, hogy a program valamennyi résztvevője számára a támogatóktól a szülőkön át a gyerekekig érezhető lesz a különbség. Egyszerűen azért, mert képessé tesszük őket az azonosulásra azzal a látásmóddal, amellyel mi magunk a világot, az embereket, egymást és azt a letisztult emblémát nézzük, amit Vöröskeresztnak hívunk. Hitelesen kötődni ebben az esetben annyit tesz, hogy a tábor előkészítése, megvalósítása és lezárása során mindvégig igyekszünk olyan biztonságos és elfogadó közösséget kialakítani valamennyi résztvevő számára, amelyet magunk is elvárnánk a Vöröskeresztől.

A vöröskeresztes tábor attól válik különlegessé, hogy táborszervezők vöröskeresztesek! A személyes példa hatására megélhetővé válik benne a mozgalom ereje, az az élmény, hogy együtt tudunk „mozdulni” egy mindenki számára értékes cél felé. A személyes kötődés – ha tetszik, a hivatástudat – viszont felelősséggel is jár! Különösen gyerekekkel foglalkozó vöröskeresztes önkéntesként és munkatársként jó, ha magunk is igyekszünk folyamatosan tanulni. Legyen bennünk egyfajta igényesség folyamatosan fejleszteni magunkat és a táborszervezési módszereinket. Elsősorban úgy, hogy nyitott szemmel járunk a nagyvilágban, és őszintén beszélgetünk egymással a sikerekről és a kihívásokról egyaránt. Ebben segíthetnek azok a tudnivalók, amelyeket ez a kiadvány tartalmaz, és amelyeket közösen átgondolva egyre tudatosabban dolgozhatunk majd táboraink sikeréért.

Élmények, a szociális kompetencia növelésére, integráció

Táborban együtt lenni másokkal még akkor is jó élmény lehet, ha a tábor szervezői nem foglalkoznak tudatosan a programok során megélhető élmények elemzésével, csak igyekeznek érzéseik szerint ügyesen kombinálni a pihenésre és a változatos szórakozásra alkalmas programelemeket. Ez általában be is jön, hisz a legtöbb gyerek megtalálja majd azokat a cselekvéseket és helyzeteket, amiben igazán jól érezheti magát.

Tábort szervezni sokféleképpen lehet. Nem állíthatjuk, hogy rendszerezett elméleti háttérismeret nélkül lehetetlen jó vöröskeresztes tábort megvalósítani. Ne feledjük, hogy régen is voltak értékes táboraink, és most is vannak olyan táborok, amelyeket helyi közösségeink leginkább saját hagyományaik alapján valósítanak meg kiváló munkát végezve. De azt sem jelenthetjük ki, hogy a táborszervezést nem lehet, vagy nem érdemes megtanulni, mert tökéletesen elég néhány lelkes laikus, akinek – ahogy mondani szokás – jó vénája van a szervezéshez és szót ért a gyerekekkel. Ha szerencsések, és kellően empatikusak vagyunk, elérhetjük a pozitív élményeket, növelhetjük a gyerekek vagy fiatalok szociális kompetenciáit, és elősegíthetjük az integrációt. Ha viszont a szervezés során, a tábor előtt, alatt és után tudatosan odafigyelünk a kézikönyvben megfogalmazott szempontokra, az azért még jobb, mert

- pontosabban meg fogjuk tudni mondani, hogy mi a táborunk célja azon túl, hogy jól érezzük magunkat a tábor ideje alatt
- eszközöket is kereshetünk arra, hogy ezeket a célokat egyre hatékonyabban el is érjük
- látni fogjuk, ha valahol nem sikerül valami, és kitalálhatjuk, hogy min változtassunk
- ha változnak a tábor szervezésének körülményei, vagy a gyerekek igényei, akkor válaszolni tudunk az új kihívásokra.

Végül, de nem utolsó sorban, mérhetővé tudjuk tenni az elvégzett munkánk hatékonyságát, ami két dolog miatt lesz nagyon fontos. Egyrészt azért, mert ha a gyerekeket és fiatalokat lelkileg megerősítve, személyiségüket jó irányba terelgetve küldjük haza, akkor többet segítünk nekik, mint ha csak néhány napra kiiktatjuk azokat a nehéz körülményeket, amelyek között sok esetben élniük kell. Másrészt ezeket az eredményeket profi módon bemutatathatjuk partnereinknek, vezetőinknek, a sajtónak és szponzorainknak nem titkoltan azzal a céllal, hogy a jövőben is támogassák a tábort. A támogatás sokféle lehet, és ne gondoljuk, hogy csak a nagy táboroknak vannak szponzorai! Mindenki, aki segít, megérdemli, hogy láthassa a munkája, vagy az adománya gyümölcsét.

Minden élményt, ami a gyerekeket éri vagy érheti, érdemes egy kicsit előre átgondolni, leginkább azért, hogy gyorsan és célirányosan tudjunk változtatni a tábor megvalósítása során. Ha egy programelem nem olyan irányba viszi a gyereket, mint ahogy gondoltuk, vagy ha egy kisebb csoport, vagy akár egyetlen gyerek kimarad az élményből, vagy hirtelen elered az eső, hogy csak a leggyakoribb eseteket soroljuk.

A Vöröskereszt alapelveinek megfelelő jelenléte

A Vöröskereszt hét alapelve táboraink kis világában mindenki számára kézzel fogható valósággá válik, ha ügyesen dolgozunk. De ezt a nagyszerű élményt csak úgy élhetjük át a táborozóinkkal közösen, ha a tábor minden apró mozzanatát meghatározzák az alapelvekből és mozgalmunk küldetéséből, az emberi élet és egészség védelméből következő gyakorlatias szempontok. Elfogadónak és nyitottnak kell lennünk, nem csak a gyerekekkel, hanem egymással is.

Ebben a füzetben számos olyan módszert és szempontot igyekeztük csokorba gyűjteni, amelyek segíthetnek jelenvalóvá tenni vöröskeresztes értékeket táboraink megvalósítása során. Reméljük, hogy sokak számára tudunk praktikus tanácsokkal szolgálni a jövőben. Tapasztalt kollégáink és önkénteseink többnyire régóta tudják és alkalmazzák mindazt, amit érinteni fogunk. Sikerük titka az, hogy ők maguk is azonosulnak a Vöröskereszt

eszméiségével, ezért bárhogyan is szervezik a táborok életét, sikerül ezeket az értékeket hitelesen képviselniük.

Varga Márta: Táborszervezés lépésről-lépésre

A táborhely és szállás kiválasztása

A tábor sikerességének egyik kulcsa a megfelelő táborhelyszín kiválasztása. Még abban az esetben is, ha van jól bevált táborhelyünk, táborhelyszínünk, ahova évről-évre visszatérünk, érdemes minden évben végigböngészni a többi szoba jövő tábor ajánlatát, hiszen mindig adódhatnak új, megfelelő lehetőségek, amelyek új irányt, új megoldásokat adhatnak.

Új táborhelyek felkutatásakor internetes portálokat használhatunk.

A táborhelyszín kiválasztásánál az egyik legfontosabb aspektus hogy a táborhely és a szállás illeszkedjen a tábor céljaihoz és a célcsoport igényeihez.

Ha találtunk megfelelő helyeket, akkor mindenképpen egyeztessünk mielőbb a táborhelyszín üzemeltetőjével, hogy van-e hely az általunk kiszemelt időpontban, illetve kérjünk lehetőséget, hogy megnézhesük személyesen a helyszínt, hiszen csak így lehetünk biztosak abban, hogy a táborozóink minden szükségletének megfelel majd. A látogatás alkalmával ne csak a táborhelyet, hanem a környékét is járjuk be, és ha lehetőségünk nyílik rá, akkor keressünk meg egy-két helyi vállalkozót, mint például a helyi fagyaltos, hogy támogassák táborunkat (bővebben lásd a Forrásbővítés részben).

Milyen szempontokat vegyünk figyelembe a keresésnél és a terepbejáráson?

- Férőhelyek, szállás
  - van-e elég szoba?
  - megoldhatóak-e a szükséges elkülönítések (fiú-lány szobák, nevelők stb.)?
  - megoldható-e az elvonulás és személyes tér lehetőségének biztosítása?
  - van-e megfelelő mennyiségű csoportszoba és gyülekezőhely kialakítására lehetőség?
  - biztosítanak-e ágyneműt, vagy hozniuk kell a táborozóknak?
- Akadálymentesség
  - ki van-e alakítva az akadálymentes közlekedés lehetősége?
  - van-e elég hely a segítők számára például a fürdőszobában?
  - vannak-e az önállóságot segítő felszerelések (pl.: kapaszkodók)?
- Környezet, szabadidős lehetőségek
  - vannak-e sportpályák, vízpart a közelben? ezekből mi tartozik az üdülőhelyhez, és melyeket lehet térítésmentesen használni?
  - milyen messze van a legközelebbi orvosi rendelő/ügyelet, gyógyszertár?
  - rossz idő esetén is megoldható-e a változatos program biztosítása, erre milyen lehetőségek vannak?
- Megközelíthetőség
  - megközelíthető-e a táborhely tömegközlekedéssel? ha igen, milyen messze van az állomástól, megállóhelytől?
- Étkeztetés
  - van-e lehetőség helyben az étkeztetés megoldására? ha nincs, milyen megoldások lehetnek?
  - van-e lehetőség a különféle diéták szerinti étkezésre (pl.: vegetáriánus, vegán, lisztérzékeny, cukorbeteg stb.)?
- Pénzügyi forrás
  - belefér-e a táborhely összes költségvonzata a költségvetésbe?
  - van-e lehetőség kedvezmények igénybevételére?
  - nagyobb összegű megrendelések esetén van-e három árajánlat?
  - nagyobb összegű kifizetések esetén sem lesz a pénzügyi egyenlegünk negatív? (ennek eldöntéséhez nyújt segítséget a cash-flow terv)

A szempontok szabadon bővíthetők, sőt, feltétlenül vizsgáljuk felül, ha már ismerjük a táborunk sajátosságait. A táborhely kiválasztását illetően ne általánosságban gondolkodjunk, hanem a táborunk és táborozóink egyedi szükségleteit vegyük figyelembe. A szállás lefoglalása előtt érdemes három árajánlatot bekérni, hogy így biztosítsuk pénzügyi szempontból is a legmegfelelőbb helyszín kiválasztását.

Ha kiválasztásra kerültek a táborozók (lásd a Táborozók kiválasztása részt), akkor a szállással kapcsolatban még a feladataink közé tartozik, hogy elkészítsük a szobabeosztást. A táborozók érkezése előtt praktikus kifüggeszteni az ajtókra, ami majd megkönnyíti a szobák elfoglalását, illetve nekünk is egyszerűsíti a feladatunk, ha keresünk egy táborozót a tábor ideje alatt. Ha még sincs időnk, vagy kedvünk ezzel foglalkozni, vagy csak úgy gondoljuk, hogy a gyerekekre bízunk a szobabeosztást, akkor egy jó első feladat lehet, hogy készítsenek az ajtóra névsort a gyerekek, esetleg válasszanak szobanevet, készítsenek címert stb. Ügyeljünk rá, hogy ha a gyerekek maguk választják szobataársaikat, akkor előfordulhat, hogy a csendesebb táborozók háttérbe szorulnak, esetleg kiszorulnak a csoportból.

A táborvezetőség és az önkéntesek

Felkérés, toborzás és kiválasztás

Egy sikeres tábor megszervezéséhez kulcsfontosságú egy jó irányító csapat összeállítása, ők lesznek a táborvezetőség tagjai. Célszerű a szervezési folyamat elején már összeszedni a csapatot, így lehetőségük nyílik részt venni a szervezésben és előkészítésben ezzel is erősítve a csoportkohéziót és a tábor iránti elkötelezettségüket. A táborvezetőség létszáma nagyban függ a táborban résztvevő gyermekek számától és speciális igényeiktől, szükségleteiktől. Általános ajánlás, hogy 10 gyermekre egy kísérő jusson, de ez a szám a táborban résztvevő gyermekek egyéni speciális igényeitől függően változhat. Enyhe fogyatékoság esetében 4 gyermekenként 1 fő, míg súlyos fogyatékoságok esetében 1-2 gyermekenként 1 kísérő szükséges, természetesen ez megkívánja azt is, hogy kísérők közül legalább egy ember célcsoport specifikus tudással és tapasztalattal rendelkezzen.

A táborvezetőség összeállításánál több lehetőségünk van:

1. a látóköriünkben lévő önkéntesek és munkatársak közül választjuk ki, akit alkalmasnak gondolunk és felkérjük a feladatra
2. meghirdetjük a lehetőséget, és a jelentkezők közül választjuk ki a tagjait
3. a fent említett két lehetőség vegyítése.

Mire figyeljünk a kiválasztásnál?

Az első és legfontosabb szempont mindig az, hogy a nyári táborokban a gyerekek érdekeit nézzük. Hiába megnyerő valaki a kiválasztás során és tűnik úgy, hogy képes lesz a feladatra, ha későbbiekben egyértelműen kiderül róla, hogy nem boldogul jól a gyerekekkel. Fontos szempont még, hogy fogadja el táborunk alapértékeit, kiemelt tekintettel a Vöröskereszt alapelveire. Ügyeljünk arra, hogy a táborvezetőség tagjai változatos ismeretekkel és képességekkel érkezzenek, így biztosítva azt, hogy a tábor végrehajtása során felmerülő feladatokat, kihívásokat összességében képesek lesznek majd ellátni. A táboroztatáshoz szükséges legfontosabb tulajdonságok: nyitottság, empátia, kreativitás, tolerancia, rugalmasság, konfliktuskezelő készség, stressztűrő képesség, következetesség stb.

Ha évek óta ugyanazzal az összeszokott csapattal dolgozunk, akkor érdemes megfontolnunk az új emberek bevonását. Ez segít majd elkerülni azt, hogy a táborvezetőség csupán rutinból teljesítse a feladatait, illetve elősegíti a változatosságot és az újítást. Érdemes különböző életkorú önkénteseket és munkatársakat is bevonni a táborvezetőségbe, mert mindenki másban erős, és így egységes egésszé kovácsolhatjuk az akár több évtizedes tapasztalatokat az új megközelítéssel, ötletekkel, ami egy igazán élvezetes táborot eredményez majd a résztvevők számára.

Felkészítés

Ha összeállt a táboroztatók csapata mind a munkatársak és az önkéntesek tekintetében, akkor érdemes felkészülni a táboroztatásra. Lehet, hogy a csapatunkban vannak régi és új emberek is, de a gyerekekkel szemben fontos, hogy azonos értékeket képviseljenek a táboroztatók. A találkozók célja, hogy a táboroztató csapat tagjai megismerkedjenek egymással, meghatározzák a tábor alapvető szabályait, illetve ezeket mindenki egyetértésben el is fogadja. A találkozók, megbeszélések megtartása akkor is fontos, ha már jól bevált, összeszokott csapattal dolgozunk.

A felkészítést érdemes három foglalkozás alatt megtartani. Az első találkozó az ismerkedésé, a második a táboroztatáshoz szükséges ismeretek felfrissítéséé, a harmadik pedig a szükséges döntések meghozataláé. A foglalkozások alkalmával vezessünk jelenléti ívet, illetve egy jegyzőkönyvet, amely később a tábor dokumentációjának részét képezi majd. (Mintát lásd a mellékletben.) Minden foglalkozáson dolgozzunk a csoportkohézió, amennyiben megoldható, a foglalkozások kötelező elemeit egészítsük ki kötetlen programokkal is, ahol van lehetőség a további összecsiszolódásra. Mindig hangsúlyozzuk a táborvezetőkre háruló felelőségeket is. Ezek a foglalkozások nem csak a csoport összetartását, hanem nagyfokú elköteleződését is elősegítik. A továbbiakban a három foglalkozás egy ajánlott, rövid tematikáját foglaljuk össze:

1. foglalkozás

Célja az ismerkedés, illetve felmérni a táboroztató csapat előzetes ismereteit és képességeit. Igyekezünk mindenkinek teret adni a tényleges bemutatkozásra, hiszen ez a későbbiekben a munkánkat segíti.

2. foglalkozás

Célja, hogy felfrissítsük a táboroztatáshoz szükséges alapismereteket, úgy, mint elsősegélynyújtás, a Vöröskereszt alapelvei, a vöröskeresztes táborok elvei és értékei, a szükséges szabályzatok, amennyiben Vöröskereszt által finanszírozott táborról van szó. Ezen a foglalkozáson már érdemes kitérni a táborozók speciális szükségleteire. Az általános ismeretek mellett feltétlenül lássuk el táboroztatóinkat gyakorlati, praktikus tanácsokkal (lásd: Táborozók jellemzői). Kitérhetünk külön a forrásbővítésre is, hiszen minél szélesebb kapcsolatrendszert veszünk igénybe, annál több lehetőségünk lesz.

3. foglalkozás

Célja, hogy döntések szülessenek a tábor lebonyolítását érintő főbb kérdésekben. Például: kinek milyen feladatköre lesz, miért és kinek tartozik felelősséggel, általános napirend, főbb tábori szabályok kialakítása stb. Fontos, hogy a döntések egyetértésben szülessenek, érdemes őket megszavaztatni, hiszen a táboroztatók is hitelesebbek, ha általuk is elfogadott szabályokat kell betartatniuk.

A táborvezetőség főbb feladatai és felelősségei

Az alább felsorolt szerepkörök csupán példák, ennél sokkal többféle szerepet kioszthatunk. Egy táboroztató több szerepkört is elláthat, tehát lehet valaki egyszerre csoportvezető és az esti program felelőse is.

Általános szerepek

Táborvezető

Feladata az egész tábor összefogása és koordinálása, általában ő a tábor főszervezője is. Ő fogja össze a táborvezetőség munkáját, illetve ellenőrzi a dokumentálási feladatok elvégzését, majd a tábor végeztével összesíti a dokumentációkat és elkészíti a beszámolót. Ő felelős a tábor sikeréért, gördülékenységéért és elszámolhatóságáért, az egész tábor rendjéért. A tábor ideje alatt nem csak a táborozókra, de a táboroztatókra is ügyel. Hozzá tartoznak a fegyelmi kérdések, problémák is. A gazdasági felelőssel közösen az ő feladata a forrásbővítés is.

Gazdasági felelős

Az ő felelőssége a készpénz kezelése a tábor ideje alatt, a belépőjegyek megváltása, a számlák ellenőrzése, záradékolása. A gazdasági felelős feladatai közé tartozik a tábor költségvetésének kezelése, a számlák összesítése, majd a pénzügyi beszámoló elkészítése. A táborvezetővel közösen ő felelős a tábor elszámolhatóságáért, illetve részt vesz a forrásbővítésben is.

Csoportvezető

A táborozó gyerekek egy csoportjáért felelős. Feladatai közé tartozik a gyerekek csoporttá kovácsolása és felügyelete. Ő felelős a csoportjába tartozó gyerekek biztonságáért, mind a tábor területén, mind a külső programok alatt.

Szabadidő felelős

Feladata a szabadidős programok megszervezése és lebonyolítása. Felelős minden ehhez tartozó feladat elvégzéséért.

Éjjeli ügyeletes

Feladata a takarodó levezénylése, illetve éjszakai ügyelet biztosítása. Ellenőrzi a szobákat, rászól a takarodó utáni hangoskodókra. Felelős bármilyen éjszaka felmerülő probléma megoldásáért, hogy a táborvezetőség többi tagja nyugodtan pihenhessen.

Specifikus szerepek

Gondozó (vagy más néven segítő)

Az ő feladata a speciális igényű táborozók segítése. Felelős a rábízott táborozók szükségleteiért, ő segít pl. a fürdetésben.

Képző

Kortársképző táborokban ő felelős a képzések megtartásáért, a vizsga megszervezéséért és lebonyolításáért, majd az eredmények megosztásáért.

Szabályok a táborvezetőségben belül

Célszerű úgy kialakítani a táboroztatók közötti belső szabályokat, hogy bár mindig a gyermek érdekeit nézzük, azért a táboroztatóknak is legyen lehetőségük arra, hogy kipihenjék magukat és elkerüljék a kimerültségből adódó esetleges problémákat (rosszullét, ingerültség stb.), mert ez a gyerekek táborélményére is rányomhatja a bélyegét. Igyekezzünk tiszteletben tartani a csapatunk tagjainak egyéni sajátosságait és biztosítsunk lehetőséget számukra is a regenerálódásra.

Praktikus tanácsok:

- Ha van lehetőségünk, akkor több emberre osszuk ki egy-egy feladatot, például hozzunk létre csoportvezető párokat.

- Tartsunk a tábor közben is megbeszéléseket, ahol nem csak a napi teendőket egyeztetjük, hanem arra is lehetőségünk van, hogy átbeszéljük a történéseket, esetleges problémákat.
- Mindenki kapjon lehetőséget, hogy a tábor ideje alatt egyszer passzoljon: amikor úgy érzi, hogy nagyon fáradt, vagy csak magányra van szüksége, akkor legyen lehetősége egy programpont alatt elvonulni, pihenni. Ennek mikéntjét már a felkészítés alatt beszéljük meg a táborozatókkal.

Kapcsolat a táborlakókkal

A cél a partnerségre, együttműködésre épülő, de mégis következetes kapcsolat kialakítása a táborozókkal. Fontos, hogy megtaláljuk azt a stílust, hangnemet, amely hozzájárul a kellemes légkör és a bizalom megeremtéséhez. (Bodor, 2006.)

Az a pár nap, amit együtt töltünk, igen intenzív élmény, mind a táborozók, mind a táboroztatók számára. Mindig törekszünk a pozitív kapcsolat kialakítására, odafigyelünk és ez óhatatlanul szoros kötelékek kialakulásához vezet, különösen abban az esetben, ha olyan gyermekek vannak velünk, akikre otthon kevesebb figyelmet fordítanak. Táboroztatóként a mi felelősségünk az, hogy a tábor végén mindenki úgy tudjon hazamenni, hogy a búcsúzásakor nem sérül.

Mi a teendő honvágy esetén?

Különösen abban az esetben, ha fiatalabb gyerekeket táboroztatunk, vagy sok olyan táborozónk van, aki először van távol az otthonától, akkor előfordulhat, hogy valakinek honvágya lesz. Onnan vehetjük észre, hogy elcsendesedik, nem vesz részt aktívan a programokban és sok esetben, szóban is jelzi, hogy vágyik haza. Ilyen esetben próbáljunk meg jobban odafigyelni arra, hogy a honvágyat érző gyerek, gyerekek jobban le legyen kötve és ne legyen ideje azon gondolkodni, hogy mennyire hiányzik neki az otthoni megszokott környezet. Beszéljünk a gyermekkel, próbáljuk elterelni a gondolatait és akkor a legtöbb esetben el fog múlni. Ha szükséges, akkor szervezzük meg, hogy telefonon beszélhessen a szülővel. Ez megnyugtatja, és újra jól érzi majd magát a táborunkban. Ha mégsem sikerül megnyugtattunk a táborozót, akkor végső esetben értesítsük a szülőt és szervezzük meg a gyermek hazautazását.

A tábor meghirdetése és a jelentkezés

A jó felhívás lényegre törő, de informatív, és megragadja a szülők és a gyerekek figyelmét is. Ügyeljünk rá, hogy minden fontos információt feltüntessünk, de mégse írjunk regényt, hiszen nem ez a célja. A nyári táborokat általában április környékén szokták meghirdetni, időzítsük mi is erre az időszakra felhívásunk közzétételét, így elég időt hagyva arra, hogy a jelentkezők értesüljenek és döntsenek táborunkról.

Mi kerüljön a felhívásba?

Kezdjük a legfontosabbakkal: mit, mikor, hol és mennyiért, mi a tábor célja és kiket várunk? Emeljük ki a kérdésekre adott válaszokat, így segítve az érdeklődőket. A tábor részvételi díjánál feltétlenül jelezzük, hogy ez mit foglal magában (pl. szállás, étkezés, utazás,

programok). A felhívás tartalmazza még, hogy pontosan kiket várunk a táborunkba, a jelentkezés mikéntjét, feltételeit és határidejét. A jelentkezési határidő megadásánál vegyük figyelembe, hogy elég idő jusson mindenre, vagyis arra, hogy eljusson a tábor híre az érintettekhez, hogy jelentkezzenek, majd a határidő lejártával nekünk is elég időnk legyen az adatok feldolgozására és az egyéb előzetes teendőinkre. Mindig adjunk meg egy kontaktszemélyt (névvel, elérhetőséggel), akihez bővebb információkért fordulhatnak az érdeklődők. Ő lesz az, aki kiküldi a jelentkezési lapokat, és akihez a jelentkezések is befutnak majd, illetve aki összesíti azokat.

A felhívás megjelenhet helyi újságban, honlapunkon, Facebook-on stb. Készíthetünk belőle plakátot, esetleg szórólapot, melyet kitehetünk a helyi szervezet irodájában, iskolákban és közösségi terekben (pl.: művelődési ház). Külalakra érdemes az egyszerű, de mégis figyelem felhívó megjelenést választani úgy, hogy az megfeleljen a Vöröskereszt arculati követelményeinek.

Jelentkezés a táborra

A felhíváson kívül készítjük el előre a tájékoztató levelet, melyet az érdeklődőknek a jelentkezési lappal együtt adunk át, küldünk ki. Ez tartalmazzon bővebb információt a szállásról, az étkezésről, a tervezett programokról, utazásról, a befizetés lehetőségeiről. Ennek melléklete a szülői igazolás is.

A korábbi gyakorlattól eltérően nem szükséges orvosi igazolás a táborozáshoz. Az egészségügyi igazolást a szülő készíti el, melynek tartalmát a 12/1991. (V. 18.) NM rendelet szabályozza. Érdemes előre elkészítenünk egy formanyomtatványt (lásd a mellékletben), amit a jelentkezési lappal és a bővebb tájékoztatóval adunk át, ám csak a táborozás kezdetekor kell magukkal hozniuk a gyerekeknek (ezt indulás előtt gyűjtjük össze a szülőktől, illetve legyen nálunk pár kitöltetlen példány arra az esetre, ha valaki megfeledezett volna róla).

A nyilatkozatok sorát egészítsük ki egy fénykép, hang és videó felvételek készítésének és felhasználásának engedélyezésére vonatkozó formanyomtatvánnyal (bővebben lásd: A táborok kommunikációja).

A jelentkezési lapon kell begyűjtenünk a szükséges előzetes információkat (pl. mellékletben). Térjünk ki mindenre, de mégis igyekezzünk mindezt tömören tenni, hiszen egyetlen szülő sem szeretne egy egyetemi jelentkezést megszegyenítő kérdőívet kitölteni egyetlen tábor miatt. Ami feltétlenül kerüljön rá a jelentkezési lapra:

- a gyermek adatai (név, cím, TAJ szám, saját elérhetőségei)
- esetleges betegségek, allergiák, gyógyszerek
- szülő, gondviselő elérhetőségei
- ha nem azonos, akkor sürgős esetben értesítendő személy elérhetőségei
- speciális igények (pl. étrend/diéta)
- szülő, gondviselő aláírása

Ezen kívül feltehetünk még olyan kérdéseket, amik a munkánkat segítik majd:

- tud-e úszni a gyermek (főleg, ha vízpartra, strandra készülünk)?
- mit szeret csinálni a szabadidejében?
- volt-e már táborozni (a Vöröskereszttel)?
- stb.

A táborozók kiválasztása, avagy mi a teendő túljelentkezés esetén?

A táborozók kiválasztására többféle lehetőségünk is van. Bármelyiket is választjuk, fontos, hogy feltüntessük a felhíváson a jelentkezéssel kapcsolatban.

Versenyjelentkezés

Ebben az esetben a jelentkezés sorrendjében telik a tábor és nem áll módunkban válogatni a táborozók közül semmilyen szempont szerint. Jó megoldás lehet olyan táboroknál, ahol a családok térítik a részvételi díjat.

Kiválasztási szempontsor alkalmazása

A jelentkezés feltételeinél megadhatjuk a főbb szempontjait, hiszen ennek kell majd megfelelniük a leendő táborozóknak. Előnye, hogy biztosíthatjuk vele, hogy tényleg olyan gyermekek vegyenek részt a táborban, akiknek szántuk. (Javasolt szempontsört lásd a mellékletben.)

Felmerülhet a kérdés: mihez kezdünk a visszatérő táborozókkal? A Vöröskereszt elvei szerint minél több gyermeknek szükséges lehetőséget biztosítanunk a tábori élmények és fejlődési lehetőségek megtapasztalására, ugyanakkor csábító lehetőség, hogy évről-évre nyomon kövessük a gyermekek fejlődését, életútját. Érdemes előre szabályoznunk ki, hányszor vehet részt a táborban. Rászorultság mértéke alapján bizonyos esetekben indokolt lehet, hogy többször elvigyünk bizonyos gyermekeket, de mindig biztosítsunk lehetőséget újabb és újabb résztvevők számára is.

A kiválasztott táborozók részére küldjük ki újra a tájékoztató levelet a további teendőikkel, illetve az azóta biztossá vált egyéb információkkal kiegészítve. Invitáljuk meg a szülőket egy előzetes tájékoztatóra.

Kapcsolattartás a szülőkkel

Ha kiválasztottuk a jelentkezők közül a táborozókat, akkor célszerű a szülők számára egy előzetes tájékoztatót, szülői értekezletet szervezni, ahol lehetőségük nyílik személyesen is találkozni a táboroztatókkal. Ennek kettős célja van: egyrészt választ adhatunk a felmerülő kérdésekre, így elkerülve az ismétlődő kérdéseket és a folyamatos érdeklődést, illetve a szülők is megnyugodhatnak, hogy ismerik azokat, akikre rábízák a gyermekeiket. A tájékoztató időpontját érdemes viszonylag közel tenni a tábor kezdetéhez és ezzel egy időben megadni a találkozás és indulás paramétereit is. Biztosítsunk találkozási lehetőséget azon szülők számára is, akik esetleg nem tudnak részt venni ezen az alkalmon.

Egy másik megoldás lehet, hogy ha a szülői értekezletre a leendő táborozóinkat is meghívjuk és egy külön teremben szervezünk számukra foglalkozást. Jó alkalom lehet ismerkedni, és sokat segíthet a szervezésben.

Jelöljük ki egy embert a táboroztatók közül, aki megszervezi ezt az eseményt, illetve később is tartja a kapcsolatot a szülőkkel, így ők biztosan tudják majd, hogy kihez fordulhatnak. Ha a táborozók létszáma nagy, akkor ez lehet akár több személy is. Bár manapság már legtöbb gyerek rendelkezik mobiltelefonnal, amin a szülő érdeklődhet a hogyléte felől, érdemes megadni egy időintervallumot a szülőknek, amikor érdeklődhetnek a gyermekeik felől a táboroztatóktól (pl.: esti szabadfoglalkozás ideje), így elkerülhetjük azt, hogy egész nap csörögjön a telefon.

A szülők és a gyermekek előzetes megismerésének másik formája a családlátogatás. Ezt a megoldást inkább akkor válasszuk, ha kis létszámú tábort tervezünk, hiszen rendkívül

időigényes. Állítsuk össze előre, hogy mire vagyunk kíváncsiak, mit várunk a látogatástól. Ha a saját környezetükben látjuk táborozóinkat számunkra nagy segítség lehet, de ennek ellenére ne hanyagoljuk el a szülői értekezlet megtartását, ahol egymással is találkozhatnak a gyermekek és a szülők.

A táborozók jellemzői

Életkori differenciálás

Fontos, hogy tisztában legyünk a táborunkba érkező gyerekek életkorára jellemző sajátosságokkal, így tudunk majd minőségi munkát végezni. A hátrányos helyzetű gyerekek általában nem érik el a szocializáció életkoruknak megfelelő szintjét. Az együtt töltött rövid időtől ne várjunk lehetetlent, de odafigyeléssel és megfelelő játékokkal, programokkal segíthetjük a felzárkózást, illetve elindíthatjuk őket a fejlődés útján.

A következőkben csupán egy rövid összefoglalót adunk az életkori sajátosságokra vonatkozóan.. Mielőtt táboroztatni indulunk, mindenképpen nézzünk utána a szakirodalomban, vagy legalább az interneten a táborozóinkra jellemző speciális információknak.

Kisiskolás kor² (6-10 éves korig)

A kisiskolás kor évei a nyugodt, egyenletes fejlődés évei. Már létrejöttek a főbb keretek, a későbbi jellem sok tekintetben kialakult. Ebben a korban a fejlődés feladatai:

- A felnőtt szintű kommunikáció képességének elsajátítása, bonyolult fogalmak, szimbólumok, logikai szerkezetek használata.
- A kortársak felé irányulás, a családi függőség oldódása.
- A fizikai adottságok javítása, az idegrendszer mind magasabb szintű szabályozása.
- Az öntudat, az erkölcs (moralitás) és az értékrend kialakulása.

Elsősorban az idegrendszerben következnek be olyan változások, amelyek képessé teszik a gyermeket, hogy mozgását megfelelően szabályozza. Ennek főleg a finom mozgások javulásában van szerepe, ami az írástanulás szempontjából elengedhetetlen. Bár az izommozgások összerendezettsége javult, továbbra is igen fontos, hogy a gyermekek az erre a korra is jellemző nagy mozgásigényüket kielégíthessék a kedvelt mozgásos játékokkal.

Ezek következtében 7–8 éves korra a testsúlyuknak több mint 1/4-ét már az izomzat alkotja. Az egyes izomcsoportoktól még csak rövidebb ideig várható el nagyobb teljesítmény, a 6–10 éves gyermek hosszabb ideig tartó megterhelést még nem tud elviselni.

Az idegrendszer és a személyiség fejlődése, a határozott éntudat kialakulása eredményezi, hogy a gyermek érdeklődése a külső világ felé fordul, a meselemek egyre jobban kiszorulnak. Ezt nevezzük a tárgyi érdeklődés korának.

Az érdeklődés a tanulás alapja, így annak fenntartása mind az otthon, mind az iskola részéről rendkívül fontos. Ennek alapvető és legjobb módja, ha a „második miért” korszakát élő gyerek millió kérdésére türelemmel válaszolunk, sőt újabb és újabb kérdésekre ösztönözzük

² Forrás: http://pipitorna.hu/fajlok/pipitorna.hu_kisiskolas.pdf

azzal, hogy minden újra, érdekesre, a dolgok közötti összefüggésekre felhívjuk a figyelmét. Az érdeklődés a dolgok, jelenségek valósága és összefüggései iránt segítik mind az önkéntelen, mind a szándékos figyelem fejlődését. Az óvodás korú gyermekre általában az önkéntelen figyelem jellemző, a tanulás egyre jobban igényli a szándékos figyelmet. Míg a felnőtt 4–5 dologra tud figyelni egyszerre, a 6–7 éves gyerek alaposan csak egy műveletre tud ügyelni.

Milyen programokat szervezzünk számukra?

Lévén ez a korosztály a mesét és a játékot kedveli, próbáljuk meg a programjainkat ebbe köntösbe csomagolni. Különösen élvezik a játékos vetélkedőket, kézműves foglalkozásokat, illetve bármit, ahol szabadon szárnyalhat a fantáziájuk. Szervezzünk számukra sok fizikai aktivitást igénylő programot, de figyeljünk, hogy legyen idejük kipihenni magukat közben.

Kiskamaszok (10-14 éves korig)

Ez az időszak rengeteg változást hoz egy gyermek életében, hiszen a gyermekkorból a kamaszkorba lép. A változások üteme egyénileg változik, de az átváltozás igen látványos, ha arra gondolunk milyen még egy 5. osztályos és milyen egy ballagó 8. osztályos.

A legfontosabb biológiai változások közé tartozik, hogy ebben a korban fejlődik leginkább a mozgékonyosság, egyensúly, koordináció, ezért rengeteget mozgás lehetőséget kell számukra biztosítani. Szintén biológiai változások közé tartozik, hogy már ebbe az időszakban elkezdődik a nemi érése, ami sok gyermeket/fiatalt felkészületlenül ér, nehezen tudja az új helyzetet kezelni.

Ennek a fejlődési szakasznak az egyik legmeghatározóbb élménye az iskolában való megfelelés és ennek következményei. Felső tagozaton minden gyerekek/fiatalnak szembesülnie kell a fokozott követelményekkel, hogy mindig megméretetések vannak, hogy sok tanár szemében vannak „a jó tanulók” és „a rossz tanulók”, és az utóbbiba nem olyan jó tartozni. Az iskolai teljesítmények során ért kudarcok sok gyermek életében maradandó önértékelési problémákhoz vezetnek.

A társas kapcsolatok terén a legnagyobb változás, hogy a kezdetben elkülönülő, egymással rivalizáló fiú és lány csoportok lassan nyitnak egymás felé, ekkor születnek az első nagy - többnyire plátói- szerelmek.

A felnőttekhez való viszony is megváltozik, egy 10 éves kislány még tud teljes rajongással fordulni a tanító néni felé, ellentétben egy 14 éves lány már „lázad” a felnőttek ellen, fontosabbá válik a kortársak véleménye, mint a felnőttek meggyőződése. Ehhez a folyamathoz tartozik, hogy a tizenévesek én és világképe egyre inkább összetettebbé válik, fontosnak tartják, hogy mit gondol a világ a róluk, és ők is egyre többet gondolkodnak a világ ez idáig megkérdőjelezhetetlennek tűnő dolgain és elkezdik kialakítani saját belső értékrendjüket.

Milyen programokat szervezzünk számunkra?

Ez a korosztály még jobban élvezi a szabadidős, játékos programokat. Ezeket csomagolhatjuk már egy kicsit komolyabb köntösbe is, mint például egy-egy játékos ismeretterjesztő foglalkozás (pl. élménypedagógiai foglalkozás). Már jól boldogulnak projektfeladatokkal, így szervezhetünk ilyen jellegű elfoglaltságokat is számukra.

Kamaszok (14-18 éves korig)

A központi idegrendszer érése 15–16 éves korra befejeződik. A gyermek azokon a területeken, amelyeken nem kell szerzett tudás, eljut a maximális szintre. Az erőteljes hormontermelés hat a központi idegrendszerre, s ez a serdülő ingerlékenységében, izgatottságában nyilvánul meg. Gyakoriak ekkor az indulati cselekmények. A serdülőket szélsőséges érzelmek jellemzik: hamar lelkesednek, felháborodnak; elérékenyülnek, vagy vádolják önmagukat. Könnyen bántanak meg másokat, illetve ők is könnyen sértődnek. Az öltözködésükben, fésülködésükben, szokásaikban egyéni jellegzetességekre törekszenek, részben, hogy a felnőttek világától minél jobban különbözzenek, részben, hogy jobban átélhessék egyedi, egyéni voltukat. Általában úgy érzik, hogy az udvariasság nem őszinte, tehát a korábban betartott udvariassági szabályokat szándékosan megszegi. Több akar lenni, mint a gyermekkorban beléoltott szabályok, nézetek által kialakított egyéniség, ezért az önállósodás kezdetén ezeket igyekszik kisöpörni magából, és helyettük újakat kialakítani. Indulataitól vezérelve, önkritika nélkül cselekszik, a családi munkákban nemigen vesz részt. A kamasz rajong azért a felnőttért, aki sokat tud, igazságos, megértő, biztonságot, jóságot, humanitást sugároz. Ne próbáljuk megtörni a serdülőt, elvenni a kedvét a lázongástól, mert végképp bezárkózik, elfordul a gyerek. Fontos, hogy ne próbáljunk meg titkai után kutatni, illetve faggatni, valamint, hogy ne szóljunk bele erőszakosan kapcsolataiba. A serdülő érzelmeit, érzéseit sohasem – még tréfából sem – szabad kinevetni, kigúnyolni. A kamaszokra bízunk rá sok, de nem életbe vágó döntést, érzékeltetni kell a gyerekekkel, hogy felnőttnek tekintjük.

A serdülő másképp, eredetibb módon szemléli a világot: míg a gyermek és a felnőtt a hasonlatosságokat veszik észre, addig az ellentmondásokra érzékenyebb kamasz a különbözőségekre figyel fel. Fogékonyabbak az új dolgokra, mély benyomást kelt tehát egy-egy élmény. Egyetlen alkalomból von le tapasztalati tényeket, és ezekből képes általánosítani.

A serdülőt a szülőkről való leválás szükségszerűségei a kortárs csoportok felé vonzzák, illetve taszítják. Ezt fokozza az erre a korra annyira jellemző meg nem értettség, a magányosság érzése, aminek enyhítésére a kamaszkorban barátságokat alakítanak ki, kisebb csoportokba tömörülnek. A serdülőkori barátságokra örök hűség, kizárólagosság kialakulása jellemző. A csoportokhoz való csatlakozás célja nemcsak a magányosság oldása, hanem a különböző szerepek kipróbálása, a saját identitás kialakulásának segítése, viszonyítás a többiekhez. Ha a gyerek meghatározott normarendszer szerint élő közösséghez, csoporthoz tartozik, akkor ez könnyíti a serdülő konfliktusmentes leválását a szülőről.

Milyen programokat szervezzünk számukra?

Ez a korosztály már jobban élvez egy-egy kortárs képző tábort. Biztosítsunk számukra lehetőséget, hogy a szakmai ismereteken kívül legyen lehetőségük az egyéni érdeklődésük

szerint is tovább művelődni. (Bodor, 2006.) A szabadidős programoknál biztosítsunk lehetőséget arra, hogy az időt a kortársaikkal töltsék, maguk által választott csoportokban. Adjunk lehetőséget arra, hogy komolyabb témákról is beszélgethessenek a felnőttekkel, táborvezetőkkel kötetlenül.

Vegyes korcsoportú táborok

A vegyes korcsoportú táborok előnye, hogy igazán életszerűek, hiszen a különböző korú táborozóknak együtt kell élniük a tábor során ugyanúgy, mint a való életben. Az előkészületeknél tervezzünk külön programokat korcsoportok szerint, mert más az, amit egy hatéves élvez és más, amit egy tizenhat éves. Az idősebbek előbb-utóbb spontán be fognak vonódni a kisebbek körüli feladatokba úgy, mint az esti meseolvasás, vagy közlekedésnél a felügyelet.

Jópofa feladat lehet, ha megbízzuk az idősebb csoportot, hogy készítsen egy délutáni programot a fiatalabbak számára. Engedjük, hogy szabadon választhassanak, hogy mit és milyen körülmények között szeretnének, bízzuk a kreativitásukra. Tegyük egyértelművé, hogy bár segítséget kérhetnek, az előkészítéstől a lebonyolításon át az elpakolásig minden az ő feladatuk. Így testhez álló feladatot kaphatnak és hasznosnak érzik majd magukat. Végig követhetik egy program elem megvalósulását a kezdetektől és ráérezhetnek milyen az, amikor felelősséggel tartozunk a többiekért.

A fogyatékkal élő gyermekek speciális szükségletei

Az alábbiakban röviden, általánosságban bemutatjuk a leggyakrabban előforduló fogyatékkal élő gyermekek csoportjait. Abban az esetben, ha speciális igényű gyermek érkezik táborunkba, mindig nézzünk utána a pontos információknak, tájékozódjunk a szülőktől, adott esetben magától a gyermektől is.

Látássérült gyerekek

Magyarországon a WHO (World Health Organisation) által használt definíciót alkalmazzuk, miszerint: látássérült az a személy, akinek a látása az ép látás 33%-a, vagy annál kevesebb; a látótere 10 fokos, vagy annál szűkebb. A látássérültek három csoportját különböztetjük meg:

- a vakokat, akik egyáltalán nem látnak;
- az aliglátókat, akik bizonyos tevékenységeiknél a látásukra támaszkodnak, míg másoknál inkább az egyéb érzékszerveikre;
- és a gyengénlátókat, akik látásukat csökkent mértékben képesek használni, de látásuk még segédeszközökkel sem közelíthető az ép látókéhoz (Bodrogai, Pápay, Soltész, Vaskó, 2012.).

A látássérült gyermekek igyekeznek kihasználni a maradék látásukat, miközben ezt az ép érzékszerveikkel (hallás, tapintás szaglás) támogatják. Segítsük ez irányú törekvéseiket és igyekezzünk minden másban is támogatni őket. Használjunk nagyobb ábrákat, erősebb kontrasztokat, csörgőlabdát. Kérdezzük meg, hogy mi az, ami segíti őket az önállóságban és hogyan tudunk ehhez mi hozzájárulni, hiszen ők tudják ezt a legjobban.

Hasznos, interneten hozzáférhető kiadványok látássérült gyermekekkel kapcsolatban:

1. http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/ovodai_nevelés/dokumentumok/ovi-05.pdf

Ajánlások látássérült gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez – óvodai nevelés
Főbb témák: a látássérülés jellemzői, a gyermekcsoport felkészítése látássérült gyermek fogadására, a sérülésből fakadó speciális szempontok a gyermekkel való foglalkozáshoz: játékaajánló, zene, mozgásfejlesztés, környezetismeret, tájékozódás

2. <http://www.ofi.hu/tudastar/tagulo-horizont/sajatos-nevelési-igeny>

Sajátos nevelési igény: a látássérülés, ...”

Főbb témák: fejlesztési feladatok, sport

3. <http://www.latasserultek.hu/szolgáltatások/erzékenyítőprogramok.html>

Érzékenyítő programok látássérült gyermekekkel foglalkozók részére.

4. <http://szemorvostarsasag.hu/cikkek/a-latasserultek-komplex-rehabilitaciojanak-atekintese>

Látássérültek rehabilitációja.

5. <http://www.buboca.hu/session/Tiflopeda..html>

Tiflopedagógia – látássérült gyermekek fejlesztése

Hallássérült gyerekek

A hallássérült gyűjtőfogalom, mely magába foglalja a nagyothallókat és a siketeket.

Nagyothalló gyerekek

A nagyothalló személyek hallásmaradvánnyal rendelkeznek, hallókészüléket használnak, rehabilitációval és fejlesztéssel jól kapcsolódnak a halló világhoz. Hallókészülék segítségével többé-kevésbé megértik a hangzó beszédet, érthetően beszélnek, bár érezhetőek a hiányosságaik. A nagyothalló személyek általában nem használják a jelnyelvet.

Siket gyerekek

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ) által támogatott értelmezés szerint, a siketek egy olyan csoport, amely tagjainak közös vonása, hogy a világot elsődlegesen vizuálisan érzékelik. A jelnyelvet használják, amely elsődleges kommunikációs és megismerő szerepe mellett önazonosságuk szimbóluma is.

Ha hallássérült gyermek van a csoportunkban, nagyon figyeljünk a kommunikációnkra. Igyekezzünk felvenni és tartani a szemkontaktust, beszéljünk normál tempóban, esetleg kicsit lassabban, ejtsük tisztán a szavakat. Kerüljük a túlartikulálást és az emelkedett hangerőt, mert ezek nem segítenek. Inkább ismételjük meg mondandónkat, vagy fogalmazzuk át.

Hasznos, interneten hozzáférhető kiadványok hallássérült gyermekekkel kapcsolatban:

1. http://www.sulinet.hu/tanar/kompetenciateruletek/5_eletpalya/ajanlasok/eletpalyaepites-09.pdf

Hallássérült gyermek iskolai nevelése fejlesztése.

2. http://www.kepzesevolucioja.hu/dmdocuments/4ap/3_1284_024_101030.pdf

Fejlesztő foglalkozások céljai, módjai, lehetőségei

3. <http://www.sinosz.hu/?q=hasznos-linkek/hasznos-erdekes>

A Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének honlapja további hasznos linkekkel.

Mozgáskorlátozott gyerekek

Gyógypedagógiai szempontból mozgáskorlátozottak nevezzük azokat a gyermekeket, akik a tartó vagy mozgató szervrendszer szerkezetének vagy működésének sérülése, illetve hiánya következtében, a fizikai teljesítőképesség megváltozása miatt az életkori tevékenységek végzésében maradandóan korlátozottak, amelynek eredményeképpen megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzésük, így nevelésük, személyiségfejlődésük, szocializációjuk átmenetileg vagy tartósan speciális feltételeket, eljárásokat igényel. Így ebben az értelemben, tábor szervezés esetében is az egyik legfontosabb szempont a környezet célcsoport specifikus adaptálása, akadálymentes táborhelyszín kiválasztása (akadálymentes bejárat, mellékhelyiségek, fürdők, nagy közösségi terek, termek, akadálymentes játszótér stb.), a speciális feltételekhez való alkalmazkodás és az ehhez rendelt eljárások alkalmazása. Az akadálymentes táborhelyszín egyik fontos eleme, a táborhelyszín akadálymentes elérése is, így az utazás szervezését is a célcsoport igényeinek és szükségleteinek a figyelembevételével kell biztosítani. Ehhez szükséges a táborba való elutazáshoz használt járművek adaptációja (alacsonypadlós jármű, rámpák, speciális ülések, több pontos biztonsági övek stb.). A szállítóeszköz megválasztása során figyelemmel kell lenni arra, hogy megfelelő hely álljon rendelkezésre a csomagok és a speciális gyógyászati segédeszközök tárolására és szállítására is. A gondozók, segítők kiválasztására és felkészítésére is nagy hangsúlyt kell fektetni, hogy a célcsoport-specifikus tudást, készséget mielőbb elsajátítsák. Érdemes minden táborozó mellé egy gondozót beosztani, aki az egész tábor folyamán segíti a gyermeket és felelős annak szükségleteiért. Mozgássérült és más speciális igényű gyermekek táboroztatása fokozott figyelmet, lelki és fizikai igénybevételt kíván a gondozók részéről, így nagy hangsúlyt kell fektetni a gondozók folyamatos támogatására is (pl.: megbeszélő csoport, pihenőidő biztosítása, helyettesítés stb.).

Értelmileg akadályozottak, tanulásban akadályozott gyerekek

„Az értelmi fogyatékoság a központi idegrendszer fejlődését befolyásoló örökletes és környezeti hatások eredőjeképpen alakul ki, amelynek következtében az általános értelmi képesség az adott népesség átlagától – az első élet évektől kezdve – számottevően elmarad és amely miatt az önálló életvezetés jelentősen akadályozott.

Az értelmi fogyatékoság súlyossága szempontjából hagyományosan alcsoportokra bontható: az *enyhe*, a *középsúlyos* és a *súlyos fokú értelmi fogyatékoságra*.

Ezek a kategóriák elkülöníthetők:

- 1.) az általános értelmi képesség csökkentésének mértéke szerint (pszichometriai alapon),
- 2.) a képezhetőség eltérő lehetőségei szerint,
- 3.) a társadalomra való ráutaltság mértéke szerint.

Gyógypedagógiai szempontból a csoportosításban az eltérő képezhetőség figyelembe vétele különösen fontos.

Az értelmi fogyatékosok az intelligenciasérülés foka szerint is három alcsoportra oszthatók: enyhe értelmi fogyatékosok, középsúlyos értelmi fogyatékosok, súlyos értelmi fogyatékosok. Az értelmi fogyatékosok pedagógiai szempontú csoportosításakor a mentális sérülésen kívül további kritériumokat is figyelembe kell venni. Csak az intelligencia-sérülés nem ad elegendő eligazítást az értelmi fogyatékoság fejleszthetőségéről. Figyelembe kell venni a korai gyermekkori interperszonális kapcsolatokat, a beszéd állapotát, a személyiségvonásokat.

Az értelmi fogyatékosoknál a mentális sérülés különböző foka szerint a kognitív fejlődés különböző mértékben akadályozott, a szocializációs folyamat nehezített. Az értelmi

fogyatékoság megváltoztatja az egész személyiség szerkezetet, a tanulási és gondolkodási folyamatokat akadályozza, ezzel megnehezíti a szociális beilleszkedést. A beszéd hiányosságai miatt a kommunikáció korlátozott. Az említett következményes jelenségek miatt önértékelési zavar alakulhat ki.

Az értelmi fogyatékosok személyiségfejlesztése elsősorban a gyógypedagógiai (oligofrénpedagógiai) tevékenység során valósítható meg. E tevékenység különböző, sérülésspecifikusan alakított pedagógiai, pszichológiai, egészségügyi és szociális feltételeket igényel. Fontos az értelmi fogyatékosok korai felismerése és korai nevelése.”

(G. dr. Szabó Terézia: Gyógypedagógiai alapismeretek)

Viselkedészavaros gyerekek

A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek szükségletei

A 2013. évi XXVII. törvény 45. § rendelkezik a hátrányos helyzet fogalmáról. Eszerint ma Magyarországon hátrányos helyzetű az a gyermek, akinél az alábbiak közül legalább egy fennáll:

- a szülő a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik
- a gyermek után járó ellátás vagy kedvezmény igénylését megelőző 16 hónap alatt a szülő 12 hónapig álláskeresőként van nyilvántartva
- a gyermek olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak a számára az egészséges fejlődéshez szükséges feltételek

A Magyar Vöröskereszt megyei és fővárosi szervezetei közel tíz éve szerveznek integrált nyári táborokat, vagyis a tábor olyan gyermekek számára van meghirdetve, akik valamilyen egészségkárosodással rendelkeznek, vagy az anyagi körülményeik miatt a családjuk nem tudja megengedni, hogy nyári táborba küldje a gyereket. A KSH 2013-as felmérése szerint Magyarországon 456.000 iskolás korú hátrányos helyzetű gyermek él (Statistikai tükör 2013/32: Oktatási adatok 2012/2013.). Ez a szám mindennél jobban mutatja a szükségét a Magyar Vöröskereszt által szervezett nyári táboroknak.

Egy hátrányos helyzetű gyerek számára a tábor több szinten is lehetőséget biztosít új élmények megtapasztalására, és a fejlődésre. Elképzelhető, hogy a gyerekeknek a tábor az első nyaralási élménye, ami már önmagában feledhetetlenné teszi azt számára. A tábor napi programjai, szervezett struktúrája szintén az újdonság erejével hathat, mert a hátrányos helyzetű családok halmozott problémái között szerepel a napi rutin hiánya. A tábor ilyen szempontból példaértékű lehet a gyermeknek, de az is elképzelhető, hogy a nap ilyen szintű szervezettsége a gyermek részéről ellenállásba ütközik. Mivel a tábori programok szórakoztatóak és érdekesek, ezért a gyerek valószínűleg könnyen tud alkalmazkodni a tábori rendhez, de a programok szervezésénél érdemes tudatában annak lenni, hogy a táborozó gyermekek közül nincs mindenki hozzászokva ahhoz, hogy a napnak struktúrája legyen.

A hátrányos helyzetű gyermek néha problémás családi háttérrel is jelent. Az sem kizárt, hogy a gyereket otthon valamilyen abúzus éri. Legyünk arra felkészülve, hogy a gyerek otthonról hozott problémája a táborban felszínre kerül, akár olyan formában, hogy a gyerek megosztja velünk az otthon ért sérelmeket, esetleg agresszió vagy konfliktus formájában a többi táborlakóval. Ezekben az esetekben fontos, hogy tisztában legyünk a kompetenciáinkkal és

hogyan a tudomásunkra jutott gyermekveszélyeztetés esetén kötelességünk jelezni a gyermekvédelmi hatóságok felé.

A szükséglet meghatározásánál jelen esetben azt is figyelembe kell venni, hogy milyen céllal szerveződik a nyári tábor, ami meghatározza, hogy milyen szükségletek kielégítésére lesz megfelelő. Az utóbbi évekre jellemző integrált tábor azzal a céllal jön létre, hogy nyaralási lehetőséget kínáljon olyan gyerekeknek, akik egészségükben károsodottak vagy pedig szociálisan hátrányos helyzetűek. A két csoport között természetesen van átfedés, de ezzel a két célcsoporttal a nyári tábor azt a magasabb célt tűzi ki maga elé, hogy csökkentse a társadalmi egyenlőtlenségeket, és növelje az elfogadását a fogyatékosokkal, egészségkárosodással élő gyermekeknek, még hozzá a társadalom alsóbb, szegényebb köreiben. Mindemellett a nyaralás egy olyan tevékenység, ami szintén nem az alsóbb társadalmi csoportok jellemzője. A nyári tábor tehát egy olyan különleges helyszín, ahol a résztvevő gyerekek magasabb rendű szükségletei elégülnek ki az után, hogy a hétköznapi életükben ennél alapvetőbb szükségletek sincsenek ellátva. A nyári tábor egy különleges erőter ezekben a gyerekeknek, ahol találkoznak a vöröskeresztes eszmével és a segítség fogalmával, vagyis olyan fogalmakkal, amelyek addig ismeretlenek voltak a számukra. A Maslow-szükségletpiramisból kiindulva, amíg az alapvető szükségletek nincsenek ellátva, addig a magasabb rendű szükségletek háttérben vannak. A nyári táborban ez az elv megdőlni látszik, és ez a csodálatos a nyári táborokban és a gyerekekben.

Melicher Zsuzsanna: Gyermektáborok költségeinek tervezése

A tábor tervezésének szakaszában el kell készítenünk a tábor költségvetését is, egy részletes pénzügyi tervet. Össze kell gyűjtenünk a rendelkezésre álló és a lehetséges bevételeinket, a várható kiadásainkat és a megvalósításhoz szükséges beszerzendő eszközöket.

Azt is végig kell gondolnunk, hogy mikor mennyi bevétel áll majd a rendelkezésünkre valamint, hogy mikor merülnek fel a kiadásaink a tábor előkészítése és megvalósítása alatt. Ez lesz a pénzforgalmi vagy más néven cash flow terv.

Felelős személy kijelölése

A tábor szervezésének kezdeti szakaszában ki kell jelölnünk a költségtervezés felelősét és végrehajtóját. Ez a személy lehet a táborszervező, a táborvezető, illetve a szervező intézmény gazdasági munkatársa. A kijelölt pénzügyi felelős végzi a projekt költségvetésének összeállítását, a megvalósítás során pedig kezeli a pénzügyi forrásokat. Feladata lehet még, hogy a megvalósítás folyamán ellenőrzi a projekt költségkeretét, nyomon követi a változásokat, ügyel a szabálytalanságok kiszűrésére, valamint a tábor végén elkészíti a költségvetési beszámolót.

A költségvetést általában a táborszervező a táborvezetéssel együtt hagyja jóvá, egyeztetve szervező intézmény vezetőségével. (Bodor 2006)

A költségvetés összeállítása

A költségvetés összeállításakor már rendelkezniük kell a tábor pontos és részletes megvalósítási tervével. A tervben szereplő tevékenységeknek valószínűleg lesz pénzügyi vonzata, azaz meg kell jelenniük a költségvetésben is. A tábor tervének és a költségtervnek összhangban kell lenniük.

A költségvetési terv sémáját saját igényeinknek megfelelően alakítsuk ki. Amennyiben külső forrásból finanszírozzuk a tábort (vagy egy részét), már tervezéskor érdemes az elszámolási szabályokat, pénzügyi követelményeket figyelembe vennünk. Előfordulhat ugyanis, hogy a pályázatok kiírói, a szponzorok, adományozók egyedi, másmilyen bontásban kérik a költségek és a bevételi tervek bemutatását. Ebben a kérdésben az ő iránymutatásukat kell követni és az általuk rendelkezésre bocsátott sémákat, formanyomtatványokat kell használni. (Milicz 2011)

1. táblázat: Minta költségvetési terv

Költségvetési terv (70 résztvevő, 8 fős táborvezetőség, 1 hetes turnus, szakosított program, országos tábor)		
Bevételek:		
1.	A résztvevők befizetései 2.000,-Ft/fő/hét x 70 fő	140.000,-Ft
2.	A területi szervezetek befizetései az általuk küldött gyermekek után 30.625,-Ft x 10 régióközpont	306.250,-Ft
3.	Pályázati támogatás	200.000,-Ft
4.	Az országos központ (saját szervezet) támogatása	216.250,-Ft

ÖSSZESEN: (1+2+3+4)		862.500,-Ft
Kiadások:		
1.	A táborhelynek - utalással - kifizetendő költség (szállás, étkezés, mosatási költség) 8.750,- Ft/fő/hét 70+8 fő = 78 x 8.750,-Ft	682.500,-Ft
2.	A személyi állománynak kifizetendő összeg orvezető 15.000,-Ft (számla) akmai vezető 12.000,-Ft (számla) sportvezetők (trénerek) 3 x 10.000,-Ft = 30.000,-Ft (számla) bbadidő vezető 12.000,-Ft (számla) bbadidő felelősök 2 x 8.000,-Ft = 16.000,-Ft (számla)	85.000,-Ft
3.	Útiköltség térítések (gépkocsi, vonat)	35.000,-Ft
4.	Szabadidős programok, dologi költségek dologi költségek (irodaszer, dekorációs eszközök) 20.000,-Ft ermekek jutalmazása 10.000,-Ft razy" együttes 30.000,-Ft (számla) libri Színház, baseball bemutató, egészség- védelmi, mentálhigiénés program (felajánlás)	60.000,-Ft
ÖSSZESEN: (1+2+3+4)		862.500,-Ft
Megjegyzés : érdemes egy külön pontban tartalékot (5-10%) is tervezni az előre nem látható kiadásokra!		

Forrás: Bodor 2006

BEVÉTELI OLDAL

Bevételek azok a pénzforrások, amelyek a tábor megvalósításához már rendelkezésre állnak illetve biztosan befolyznak. Ezek lehetnek:

- részvételi díj
- pályázati forrás
- adomány
- szponzoráció
- saját forrás
- intézmények, szervezetek, önkormányzati támogatás
- önkéntes munka

Forrásnak számít a szakértelem, információ és a kapcsolati tőke is. A tábor helyszínén pl. megkereshetjük a környékbeli művészeket, együtteseket, híres sportolókat. Ha időben egyeztetjük a programokat, megfelelő kommunikációval még a pénzihiányt is kompenzálni lehet. (Bodor 2006)

Részvételi díj

Bevételeinket növelheti, ha a táborozóktól részvételi díjat szedünk.

Ha abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a tábor teljes költsége külső forrásból (pályázat, támogatás, adomány) a rendelkezésünkre áll, és a tábor célja nehéz körülmények között élő, hátrányos helyzetű fiatalok táboroztatása, akkor tekintsünk el a részvételi díjtól, vagy csak kisebb, jelképes összeggel tervezzünk. Pályázatok kiírói, támogatók, adományozók ki is köthetik, hogy nem származhat bevételünk vagy nyereségünk a tábor megvalósításából.

Amennyiben mégis részvételi díj mellett döntünk, fontos meghatározni, milyen formában (csekk, készpénz, átutalás) és milyen ütemezésben (határidő, egy ill. több részletben, a tábor előtt vagy a táborhelyen megérkezéskor – ez utóbbi nem javasolt) kérjük a befizetést. (Bodor 2006)

Lemondási idő

A táborozóknak adjunk meg egy határidőt a jelentkezés lemondására. Ez az időpont legyen korábbi, mint a táborhellyel kötött szerződésben található lemondási határidő. Így időben tudjuk jelezni a változásokat feléjük. Azzal azonban számolnunk kell, hogy a táborhelyek egyéni lemondást többnyire nem fogadnak el.

KIADÁSI OLDAL

Kiadások azok a kifizetések, ráfordítások, amelyek a tábor megvalósításával kapcsolatban merülnek fel.

Ezen az oldalon többek között a következő tételekkel számolhatunk:

- a táborvezetőség és a dolgozók munkabérei, járulékokkal együtt
- a táborhelyért fizetendő összeg - étkezés, szállás, mosatási költség, stb.
- útiköltség térítések, üzemanyag költség
- szállítás
- tábor-előkészítő és táborzáró összejövetelekkel kapcsolatos kiadások
- szakmai és szabadidős programokkal összefüggő személyi és dologi költségek
- egészségügyi felügyelet díja
- tanácsadók, tréningek-oktatások, előadók díja
- irodaszer, reklám- és postaköltségek, nyomtatás, másolás költségei
- telefon, internet kiadások
- rezsiköltségek
- bankköltség, hatósági díjak, adott esetben közbeszerzések lebonyolítása, stb.
- tárgyi eszközök, jogok, berendezési és felszerelési tárgyak, amiket meg kell vásárolni, vagy bérletbe kell venni a projekt megvalósítása során (raktárbérlés, a közösségi helyiségekért, az igénybe vett területért, ingatlanért fizetett bérleti díjak, laptop, jogdíj, szoftver költségei stb.).

Beszerzések

Nagyobb beszerzések esetén - érdemes már az 50.000 Ft feletti értékűeknél is - legalább három szállítótól árajánlatot beszerezni. Nagy különbségeket tapasztalhatunk az egyes termékeket előállító vagy szolgáltatást nyújtó cégek árai között. A költségtervünkben szereplő kiadásokat is jobban alá tudjuk támasztani azzal, ha bizonyítani tudjuk, hogy költséghatékonyságot is figyelembe véve, a piaci áraknak megfelelő ajánlat alapján választottunk ki partnerünket.

Szintén a nagyobb beszerzéseknél érdemes megpróbálni árengedményt kérni - hivatkozva megrendelésünk nagy értékére, vagy nagy darabszám megrendelésére. Rá lehet kérdezni, hogy mit tudnak adományként felajánlani (pl. ingyen kiszállítást, plusz egy társasjátékot stb.). Beszerzések előtt érdemes tájékozódni, hogy szervezetünk nem tartozik-e a Közbeszerzési törvény hatálya alá. Ha igen, abban az esetben bizonyos termékeket és szolgáltatásokat, csak a törvényben meghatározott módon szerezhethetünk be.

További információt a közbeszerzésekről a 2011. évi CVIII. törvényben találhatunk.

Szerződéskötés, megrendelés

Miután a rendelkezésünkre álló árajánlatokból kiválasztottuk leendő partnerünket, el kell készítenünk a termék vagy szolgáltatás megrendelését. Megfelelő számú jelentkezés beérkezése után, megrendelhetjük a táborhely szolgáltatásait és szerződést köthetünk a táborhellyel.

Tájékozódjunk intézményünkben, hogy milyen feltételekkel készíthetünk megrendelést, köthetünk szerződést. Egyes intézményeknél bizonyos értékhatár felett írásos megrendelést kell készítenünk. A szerződések formáját is gyakran előírják.

A szerződésben szerepeljen a költségek befizetésének határideje, módja, ütemezése, a lemondási határidő, az érkezés és a távozás időpontja, valamint a táborhelyen biztosított szolgáltatások (az elhelyezés és a tisztálkodás körülményei, étkezés, strandhasználat, játék- és sportszerkölsönzés, létesítmény- és egyéb helységek bérlése, stb.)

Néhány megjegyzés

A táborszervezést nem szabad úgy elindítani, hogy nem áll a rendelkezésünkre valamennyi szükséges forrás illetve aláírt támogatási szerződés (pályázat, adományozás). Bármekkora rész is hiányzik a forrásokból, a tevékenységek egy részét nem tudjuk majd megvalósítani. (Milicz 2011)

Tökéletesen pontos költségvetést lehetetlen előre összeállítani, de arra azért törekedjünk, hogy a betervezett és a végül megvalósult tételek között 10%-nál nagyobb eltérés ne legyen.

Tervezésnél mindenképpen tartsuk szem előtt, hogy pályázattal elnyert pénzek esetében, amennyiben nem használtunk fel a teljes összeget, vissza kell utalnunk a maradványt a pályáztató szervezetnek.

Gondoljuk végig, hogy a tábor ideje alatt mennyi **készpénzre** lesz szükségünk. Ezzel kapcsolatos igényünket jelezzük időben szervezetünk gazdasági részlegének.

A **rezsiköltségek** megtervezése nehezebb, mint az egyes tevékenységekhez, programpontokhoz közvetlenül kapcsolódó kiadások „beárazása”. A rezsiköltségek a tábor megszervezésének és megvalósításának koordinálásához, háttérének biztosításához szükséges kiadások. Azt javasoljuk, hogy ez az összes költségnek legfeljebb a 15%-a legyen.

Tartalékot is tervezzünk be a tábor pénzügyi tervébe. Itt a teljes költségek 5-10%-ával számoljunk.

Törekedjünk arra, hogy a tábor költségvetése legyen átlátható, világos, egyértelmű és ne legyenek benne számszaki hibák.

PÉNZFORGALMI TERV (CASH FLOW)

Megtervezhetjük a bevételek és a kiadások pontos időbeli ütemezését szükség szerinti napi/heti/havi bontásban. Ez lesz a pénzforgalmi terv, (cash flow elemzés), aminek a segítségével láthatóvá válik, hogy mikor esedékesek az egyes bevételek és kiadások. Elképzelhető, hogy valamit előlegként kell kifizetnünk, illetve valamely támogatási összeg csak időben később érkezik meg a bankszámlánkra. Meg kell vizsgálnunk, hogy a bevételek fedezik-e a tervezett költségeket a tábor megszervezésének minden szakaszában (előkészítés – megvalósítás – lezárás). Ha nem - ebben az esetben cash flow egyenlegünk negatív - akkor az adott időszakban pénzhiány áll fenn a projektben, melyre már a tervezés fázisában megoldást kell találni.

Bevételek növeléséhez lásd Forrásbővítés fejezet.

2. táblázat: Cash-flow

Bevételek		Március	Április	Május	Június	Július
1	A résztvevők befizetései	100 000				
2	A területi szervezetek befizetései az általuk küldött gyermekek után	200 000				
3	Pályázati támogatás		500 000			
4	Bérleti díjból származó árbevétel					
5	Az országos központ (saját szervezet) támogatása					
6	Egyéb bevételek					
Összbevétel		300 000	500 000	0	0	0

Kifizetések		Március	Április	Május	Június	Július
1	A táborhelynek - utalással - kifizetendő költség					
2	A személyi állomáynak kifizetendő összeg					
3	Útiköltség térítések (gépkocsi, vonat)		100 000			
4	Szabadidős programok, dologi költségek dologi költségek (irodaszer, dekorációs eszközök)	400 000				
5	Segédanyagok, irodaszerek					
Összkifizetés		400 000	100 000	0	0	0

		Március	Április	Május	Június	Július
Cash flow egyenleg		-100 000	400 000	0	0	0

PÉNZÜGYI BESZÁMOLÓ KÉSZÍTÉSE

A tábor megvalósítása után el kell készítenünk egy összefoglaló jelentést, amelynek része a pénzügyi beszámoló. Elkészítéséhez szükségünk lesz minden, a tábor megvalósításához kapcsolódó dokumentumra és számlára:

- kiadott és bejövő számlák (A beérkezett számlákat záradékolnunk kell. Ez azt jelenti, hogy rá kell írunk, milyen forrásból kerültek kifizetésre. Példák: Elszámolva a Remény Projekt 2.1.1 programpontjára vagy TÁMOP-3.1.1 pályázat terhére.),
- ki- és befizetést igazoló dokumentumok: készpénzes kifizetés esetén ezek a pénztári kiadási és bevételi bizonylatok, átutalás esetén a banki kivonatok,
- szerződések, megrendelések,
- átadás-átvételi bizonylatok,
- jelenléti ívek,
- minden olyan összesítő, beszámoló, dokumentum, amely igazolja azt, hogy a tábor átlátható módon került megvalósításra.

A fenti dokumentumokról, záradékoltt számlákról készítsünk hitelesített másolatot. Ez azt jelenti, hogy a másolati példányra a következőket kell ráírni – „Az eredetivel mindenben megegyező hiteles másolat”. Ezt írjuk alá, majd pecsételjük le.

Mikor helyes egy számla?

Azt, hogy egy számlán pontosan milyen adatoknak kell szerepelniük, az ÁFA törvényből tudhatjuk meg. Az alábbi adatokat minden esetben fel kell tüntetni:

- a számla kelte

- a számla sorszáma
- a számla kiállítójának neve, címe és adószáma
- a vevő neve és címe
- a vásárolt termék vagy szolgáltatás megnevezése, mennyisége és nettó egységára
- a számla nettó értéke
- az ÁFA százaléka és értéke

Ezzel kapcsolatban további információ az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvényben található.

A táborral kapcsolatos másolati dokumentációt tároljuk elkülönítve. A civil szervezetek iratainak, dokumentumainak egy részét előfordulhat, hogy hosszabb is meg kell őrizni az intézményi dokumentumkezelési vagy egyéb előírások miatt. Tájékozódjunk szervezetünknel ezzel kapcsolatban. Ide tartozhatnak a pénzügyi dokumentumok is: bizonylatok, számlák, beszámolók, elszámolások, jelenléti ívek, bevallások, benyújtott támogatási kérvények stb.

Amikor már minden bevételt és kiadást ismerünk, érdemes összevetnünk a költségvetési tervünket a tényleges pénzügyi adatokkal.

3. táblázat: Terv – tény adatok összehasonlítás

Összbevételek elemzése:		Terv	Tény
1	A résztvevők befizetései	140.000	130.000
2	A területi szervezetek befizetései az általuk küldött gyermekek után		
3	Pályázati támogatás	200.000	200.000
4	Bérleti díjból származó árbevétel		
5	Az országos központ (saját szervezet) támogatása		
6	Egyéb bevételek		
Összbevétel		0	0

Költségek elemzése:		Terv	Tény
1	A táborhelynek - utalással - kifizetendő költség	682.500	682.500
2	A személyi állománynak kifizetendő összeg	85.000	84.500
3	Útiköltség térítések (gépkocsi, vonat)		
4	Szabadidős programok, dologi költségek dologi költségek (irodaszer, dekorációs eszközök)		
5	Segédanyagok, irodaszerek		
Összköltség		1.107.500	1.097.000

A táblázat segít értékelnünk, hogy helyesen és körültekintően terveztük-e meg a költségeinket. Segítségével rájöhetünk, hogy mit felejtettünk el, mivel nem számoltunk és mit tennénk másképp? Az így kapott információk segítségével a következő táborunkat még sikeresebben tudjuk majd megszervezni.

Török Diána: Forrásbővítés és eszközök

A forrásbővítés Vöröskeresztes táborok esetében minden táborszervezésben résztvevő önkéntes és munkatárs feladatai közé tartozik, éppen ezért fontos, hogy erre a hangsúlyos területre is kitérjünk a felkészítés során.

A forrásbővítés, ezen belül a fundraising célja, hogy a társadalom, a helyi közösség erőforrásainak bevonásával próbáljuk meg biztosítani azt a pénzüsszeget, tárgyi eszközöket vagy egyéb feltételeket, melyekre szükségünk van egy humanitárius tevékenység megvalósításához.

A cél elérését rengeteg eszköz szolgálhatja: Adományért fordulhatunk cégekhez, magánszemélyekhez, civil szervezetekhez és intézményekhez. Szervezhetünk adománygyűjtő kommunikációs kampányokat, perselyezést, szociális árusítást, jótékonyági rendezvényeket (bált, koncertet, tombolát, nyereményjátékot, árverést, kiállítást, futóversenyt vagy egyéb sporteseményt). Indíthatunk on-line adománygyűjtő kampányt, írhatunk pályázatokat, kérhetünk termék, vagy akár szolgáltatás adományokat és árkedvezményeket is helyi vállalkozóktól. A lehetőségeknek csak a fantázia szabhat határt. Azonban a megvalósítás rengeteg időt, energiát emészthet fel. Sok esetben költségekkel is járhat, melyeket érdemes alaposan feltérképezni és megtervezni, mielőtt egy forrásbővítő akcióba belevágunk.

A helyi közösség erőforrásainak bevonása nem csak pénzt és tárgyi adományt jelenthet, hanem emberi erőforrás bevonását is. Önkénteseket vonhatunk be a feladat megvalósításába, a helyi intézmények dolgozói, tanulói nagy számban is mozgósíthatók egyes programokhoz. Helyi cégek, vagy akár az önkormányzat munkatársai csapatépítő tréning keretében segíthetnek, vagy térítésmentes, „pro-bono” segítségként ajánlhatják fel speciális szaktudásukat. Az emberi erőforrás bevonása meghatározhatja a forrásbővítés hatékonyságát, mivel a bevont önkéntes segítők a saját kapcsolatrendszerüket is hozzák, melyen keresztül további erőforrások érhetők el.

Ha a forrásbővítő nem rendelkezik csapattal, egy szál maga kénytelen esetleg más feladatai mellett az anyagi háttérrel megteremteni, és relatíve költségmentesen szeretne forrásokhoz jutni, akkor a céges támogatók megkeresésével célszerű kezdeni. A továbbiakban erről lesz szó részletesebben.

Hogyan kezdünk hozzá?

Hozzáállás „befelé”

A támogatók megkeresésének rengeteg apró eszköze – fortélyla segíthet az áhított cél elérésében, azonban a legalapvetőbb mindenekfelett az adott tevékenység iránt érzett elkötelezettség, lelkesedés és szeretet. Hiszen hogyan is győzhetnék meg egy idegent, egy teljesen semleges másik felet - aki számára ez a tevékenység egyáltalán nem fontos - arról, hogy támogasson egy tevékenységet? Meg kell győznünk őt arról, hogy ez az ügy fontos, és ebben csak úgy lehetünk sikeresek, ha magunk is fontosnak érezzük. A pozitív attitűd, a lelkesedés ragadós, és a telefonban is másként cseng a hangunk, ha így hívunk fel egy reménybeli támogatót. Fontos szabály: ha rossz a kedvünk, inkább ne telefonáljunk. Érdemes megvárni, amíg erőteljesnek, lelkesnek érezzük magunkat. Emellett szintén alapvető a program részletes, mélyreható ismerete. A legjobb, ha már mi magunk is részt vettünk ilyen program megvalósításában, így tudjuk a lehető legmegfoghatóbban, legérthetőbben átadni egy másik embernek azt, hogy pontosan mi is az, ami mellett ki kell állnia.

Hozzáállás „kifelé”

Amikor egy reménybeli támogatót keresünk meg, el kell felejtünk azt a hozzáállást, hogy mi most segítséget kérünk, pénzt „kuncsorgunk”, „kalapozunk”, rosszabb esetben „koldulunk”. Sutba kell vágnunk ezeket a szavakat, és elővennünk ezeket: partnerség, együttműködés, lehetőség, kölcsönös előnyök. Nem letről felfelé nyújtjuk a kezünket, hanem egyenrangú félként kell közelítenünk. Tudnunk kell, hogy egy gazdasági szereplő számára több szempontból is fontos lehet, hogy jó célokat támogasson: a külföldi tulajdonos vagy anyagcég elvárása, a cég jó hírnevének öregbítése, média megjelenés, termékük reklámozása, egy célcsoport elérése, saját dolgozók lojalitásának növelése, önkéntes munka, mint csapatépítő tréning, vagy csak egyszerűen jobban érzik magukat attól, hogy jót tesznek. Tehát amikor megkeresünk egy céget azzal, hogy támogatást kérünk egy programhoz, tevékenységhez, együttműködést kell felajánlani, amely kölcsönösen előnyös lehet mindkét fél számára. Mielőtt felvesszük a telefont, vagy megírunk egy e-mailt, ki kell derítenünk, mik lehetnek ezek az előnyök a támogató számára.

Egy kis kutatás

Első lépésként érdemes egy kicsit utánanézni a cég hátterének. Ehhez sok esetben elég néhány kattintás az interneten, ha a cég rendelkezik saját honlappal. Érdemes megnézni, hogy a cég mekkora, pontosan mivel foglalkozik, mit gyárt, mi lehet a célcsoportja. A nagyobb vállalatok honlapjukon általában feltüntetik a társadalmi szerepvállalást és a támogatásokat. Jó tudni, hogy eddig milyen szervezeteket és milyen tevékenységeket támogattak, van-e támogatási, CSR (corporate social responsibility/céges társadalmi felelősségvállalás) stratégiájuk, vagy fenntarthatósági stratégiájuk. Ha kis- és középvállalatról van szó, és egyáltalán nincs honlapja, akkor marad az ott dolgozó esetleges cimborák személyes kérdeztése, vagy a telefonos érdeklődés.

Kit mire kérhetünk?

Nagyon fontos észben tartanunk, hogy a cégek leginkább konkrét programokra, akciókra hajlandók adományozni, melyek jól megfogalmazható céllal és célcsoporttal rendelkeznek, és könnyen kommunikálhatók. A gyermektábor egy ilyen cél. Az utóbbi években a cégek számára egyre fontosabb, hogy a támogatott tevékenység illeszkedjen a cég profiljához, tevékenységéhez. Az is fontos szempont lehet, hogy például a cég által gyártott termékek célcsoportja egybeesik-e a program vagy akció által elérhető célcsoporttal. Ezért is nagyon fontos, hogy ismerjük a cég profilját, hátterét, és támogatási stratégiáját.

Kapcsolatfelvétel

A kutatás utáni első telefonhívás mindig arról szól, hogy megkérdezzük, ki az a cégnél, aki támogatási ügyekért felelős vagy ilyen ügyekben döntéshozó. A kisebb cégeknél ez általában a tulajdonos vagy ügyvezető, nagyobb cégeknél HR, PR, marketing vagy az értékesítés is lehet felelős. A legnagyobb cégek közül is csak kevesen foglalkoztatnak külön CSR vagy fenntartható fejlődés menedzsert erre a feladatra.

Ha kapunk telefonszámot a célszemélyhez, vagy szívesen kapcsolják, akkor érdemes személyesen is beszélni vele, mielőtt levelet küldünk. Az esetek legnagyobb részében nincs ideje meghallgatni bennünket és kéri, hogy küldjünk egy e-mailt. Ha úgy érezzük, hogy hívásunkkal nem zavarjuk, és dióhéjban beszélhetünk neki programunkról, akkor is azt fogja

kérni, hogy küldjünk róla írásos anyagot. Ha eleve csak egy e-mail címet kaptunk és nincs más elérhetőség, akkor először e-mailt küldünk, és utána hívjuk fel a céget, hogy megkapták-e, olvasták-e. Sokszor ez nem történik meg. Ezen nem szabad megsértődni, hanem érdemes kedvesen felajánlani, hogy „akkor küldöm még egyszer, hogy ne kelljen keresni”.

Ritkán fordul elő, hogy személyes találkozóra is lehetőség nyílik. Vidéken, kisebb cégeknél többször, nagy, országos cégeknél vagy „multiknál” kevesebbszer. A személyes találkozóra vonatkozó kérést érdemes a tájékoztató e-mail végére tenni, vagy telefonban megkérdezni, ők nagy valószínűséggel nem fogják maguktól felajánlani. Arra is fel kell készülnünk, hogy a folyamat során többször kell majd telefonálnunk, még akkor is, ha a cég azt ígérte, hogy hamar döntenek, és később visszahívnak. Aztán nem hívnak, elfelejtik. Ezen sem érdemes megsértődni, teljesen természetes, hogy a támogatást kérő félnek többször kell érdeklődni. Ennek gyakoriságára nincs jó szabály, inkább „érezni kell”, mikor telt már el annyi idő, hogy egy újabb hívás nem tűnik zaklatásnak.

Az írásos megkeresés tartalma

Vonzó megkeresés

Az igazán jó levél megírásához ihlet kell. Sokszor idő is kell hozzá, hogy érlelődjön. Fontos, hogy az e-mail maga rövid legyen, mégis tartalmazzon minden fontos információt. A támogatásért felelős személynek rengeteg a munkája, és sokszor több száz kérelmet is kap hetente (nagy cégeknél naponta!) Ha hosszú a levél, nem fogja elolvasni. A részleteket, fényképeket inkább csatolt mellékletben érdemes küldeni.

Perdöntő lehet, hogy az e-mail tárgya elég figyelemfelkeltő-e. Megragadja-e az a néhány szó, amit „célpontunk” először meglát az e-mailjei között. El kell érünk, hogy akarja megnyitni és ne a „delete” gombot nyomja meg. Nem a legszerencsésebb a „Támogassa szervezetünk gyermektáborát” hanem például „Ötven rászoruló kisgyermek fejlesztésére nyílik lehetőség” vagy „Harminc kisiskolás életében először táborozhat az Önök segítségével”, stb. Nem célravezető szervezetünk nevét beleírni a levél tárgyába, mert ha meglátják, elsöre az jut eszükbe „no, már megint a pénzemet akarják”.

Miért éppen őt?

Az e-mail első mondatában lehet említeni a támogatást kérő szervezetet, melynek nevében a levélíró, aki szintén röviden bemutatkozhat, együttműködési lehetőséggel fordul a céghez. Ha a cég már segített ebben a programban, más programban, vagy véradást szervez stb., azt az első mondatokban újra és újra érdemes megköszönni. Jó fényt vet ránk, ha esetleg évek múltán is megemlegetjük, emlékszünk rá. Ha nem nekünk segített, akkor meg lehet említeni/dicsérni más jellegű segítő tevékenységüket, vagy csak azt, hogy „tudjuk, hogy a cég számára fontos a társadalmi felelősségvállalás”, vagy „tudjuk, hogy a vállalat számára fontos a rászoruló kisgyermek támogatása” (ha nem fontos, akkor is jól hangzik, hogy mi ezt gondoljuk róluk), esetleg más okot felsorolni, hogy miért éppen őket keressük meg.

Mit és miért szeretnénk?

Ezután néhány rövid mondatban bemutatathatjuk a programot: pontosan mit szeretnénk megvalósítani, mikor, hol, hány ember részére. Ezután (a legjobb pontokba szedve, hogy ez is minél rövidebb és logikusabb legyen) felsorolni, hogy miért fontos a program / esemény / rendezvény / gyerektábor, melyek a főbb céljai, kiken segíthet a cég, ha ezt támogatja. Utána jöhet a lényeges rész: miért előnyös a cégnek, ha támogat bennünket.

Támogatói előnyök

Humanitárius tevékenység támogatása egy vállalat számára is járhat előnyökkel. A támogató számára az alábbiak közül releváns előnyöket és lehetőségeket levelünkben pontokba szedve

érdemes kihangsúlyozni. Ezek az előnyök változhatnak attól függően, mi a támogatás célja, pl. véradásszervezés, ifjúsági tevékenység, szociális segítségnyújtás, vagy éppen katasztrófa-készenlét. Az alábbi lehetőségek sokféle program vagy akció esetén, ezen belül gyermektáborok szervezésekor is hasznosak lehetnek:

- A támogató neve és logója megjelenhet a szervezet honlapján, Facebook oldalán a programról közzétett rövid hírekben, beszámolókbán (ha ezt megígérjük, muszáj beszámolót írni!).
- A támogató logója megjelenhet a rendezvényen, versenyen, véradáson, gyermektáborban stb. egy szponzorfalán (ha a támogatói logókat kinyomtatjuk és kihelyezzük), vagy a cég roll-up reklámtábláját vagy molinóját a helyszínen el tudjuk helyezni.
- Ha a táborhoz, rendezvényhez készül póló: A támogató logója megjelenhet a póló hátán. Ebben az esetben a logó alatt kisebb betűkkel szerepelnie kell: „támogatásával”, így a felirat nem minősül reklámtevékenységnek.
- Az eseményen/táborban készült fotókat a támogató megkapja, és felhasználhatja saját honlapján, kiadványaiban társadalmi felelősségvállalásának dokumentálására. Ha nincs megfelelő fényképezőgépünk, meghívhatjuk a támogatót, rendezzen fotózást a táborban erre a célra. (Amit aztán mi kérhetünk el, és felhasználhatunk saját céljainkra.) Fontos: a fotók közzétételéhez a résztvevőkkel/szülőkkel nyilatkozatot kell aláíratni, amely akár már a jelentkezési lap vagy egyéb dokumentum része is lehet. Ezt a Facebook és honlap megjelenések kapcsán is érdemes megszerezni.
- A támogató a pénz- vagy tárgyi adomány mellett céges önkéntes munkával is segítheti a tábor megvalósulását. Ha a cég kifejezi ilyen szándékát, pontosan meg kell határozni, hogy hány céges dolgozó miben és mikor tud hatékonyan segíteni. A nagyobb cégeknek néha gondot jelent az, hogy megfelelő önkéntes elfoglaltságot biztosítsanak dolgozóiknak, ezért lehet vonzó az ilyen lehetőség.
- A támogató foglalkozást tarthat a táborban a gyerekek, fiatalok részére, ahol termékét vagy szolgáltatását is bemutathatja, ajándékba adhatja, így célcsoportot érhet el (olyan cégeknél, ahol a termék vagy szolgáltatás a gyerekeket célozza, és természetesen csak akkor, ha a termék egészséges és a Vöröskereszt alapelveibe nem ütközik. Tehát egy energiatalt, dohányárut vagy alkoholt gyártó vagy forgalmazó cég hiába áhítozik ilyen foglalkozás megtartására, és támogatását nem fogadhatjuk el).
- A támogató képviselőjét szeretettel meghívjuk, hogy tegyen látogatást az általa támogatott rendezvényen, gyermektáborban. Ha nem szeretne önkéntesként segíteni vagy foglalkozást tartani, mindenképpen érdemes ilyen formában személyes élményt adni számára, és így biztosítani, hogy máskor is szívesen segítsen. Személyesen bevonható a támogató úgy is, ha őt látogatjuk meg: egy termelő üzem vagy gazdaság meglátogatása a táborlakók számára is érdekes és hasznos élmény lehet.
- Sajtómegjelenés: A helyben nagy érdeklőséggel bíró esemény vagy támogató esetén egy program akár a helyi sajtó számára is érdekes lehet. Ezt erősítheti, ha sikerül megszerezni egy helyi híresség vagy városvezető védnökségét, aki „jótékonyági nagykövete” lehet a programnak.
- Gazdasági előnyök, melyekre fontos felhívni a támogató figyelmét: egy közhasznú szervezet a pénzadomány értékében, és a tárgyi vagy szolgáltatás adományok nettó értékében adóigazolást tud kibocsátani a támogató részére, amely a hatályos adó jogszabályoknak megfelelően csökkentheti az adóalapot. Azt is fontos tudatni, hogy közhasznú szervezetnek adományozott tárgyi és szolgáltatás adományok után nem kell ÁFÁ-t fizetni.

Ha egy programhoz több, különböző összegben, mértékben támogató partnert találunk, nagyon kell figyelniük arra, hogy minden partner részesülhessen a támogatás mértékének

megfelelő figyelemben, megjelenésben, támogatói előnyökben. Ilyen esetekben érdemes kidolgozni akár előre, akár utólag bizonyos támogatói kategóriákat, amelyekben különböző megjelenési, szereplési lehetőségeket ajánlunk fel. A logók a támogatói felületeken a támogatásnak megfelelő sorrendben és méretben jelenjenek meg. Esetleg különböző címeket is adhatunk: támogató, terméktámogató, főtámogató, kiemelt támogató, médiatámogató, melyekkel megkülönböztetettnek érezheti magát a partner. A támogatás mértékét és fontosságát fokozatokkal is kifejezhetjük, például ezüst, arany és gyémánt fokozatú támogató. Az egyes kategóriák tartalmát és a hozzájuk kapcsolódó támogatói előnyöket egyértelműen meg kell határozni. A támogatás mértéke nem mindig csak az adományozott összegtől függ, a kapcsolat folyamatossága és mélysége is rendkívül fontos. Kényes feladat biztosítani azt, hogy a „csapatban” minden támogató megtalálja a helyét.

Arra is figyelniük kell, hogy ha egy programot egy cég támogat, versenytársát ne kérjük fel ugyanannak a programnak a támogatására. Számunkra kézenfekvő lenne, hogy egy humanitárius cél érdekében fogjanak össze, azonban a támogató kommunikációs munkatársai az elsők között fogják feltenni ezt a kérdést: „Van a programnak másik bank/biztosító/gyógyszergyártó/stb. támogatója?” Sajnos el kell fogadnunk, hogy megjelenési szempontból számukra sok esetben fontos a kizárólagosság. A versenytárs pedig ugyanilyen hasznos lehet számunkra egy másik program támogatásának egyeduralkodójaként.

A fentiekén kívül még rengeteg más ötlet, az egyes programra jellemző különleges lehetőség bukkanhat fel. Rengeteg ötletünk támadhat egy „ötletbörze” során munkatársainkkal, baráti beszélgetéskor, a gyerekek bevonásával, vagy akár mosogatás közben. A forrásbővítés nem egzakt tudomány, inkább művészet. „Jó móka”, melyhez szaktudás mellett elengedhetetlen a pozitív hozzáállás, barátságos személyiség, jó szívat, sokoldalúság, kreativitás, és munkánk szeretete.

Mellékletben küldöm...

A lehető legrövidebben, legfrappánsabban, leglogikusabban, legátláthatóbban megfogalmazott e-mailünk szövegében felbukkanhat ez a mondat: Mellékletben küldöm... Itt jöhet az a csatolmány, melyben a támogatandó program részleteit, szépségeit mutathatjuk be, lehetőleg fényképpel, esetleg gyerekektől, vagy más támogatóktól származó idézetekkel. Ennek lényege, hogy miután felkeltettük a célszemély érdeklődését egy ütős e-mail tárggyal, megnyitotta és elolvasta levelünket, az előnyök pozitívan hangzottak számára, és megnyitja a mellékletet, ekkor személyes hangvétellő, az érzelmekre ható, de szintén nem túl terjedelmes illusztrációval személyesen is „megfogjuk” őt.

A melléklet elkészítéséhez nem muszáj profi kiadványkészítőnek lenni. Elég az, ha a Wordben szépen összerakott, szövegszerkesztett és képekkel illusztrált, maximum 2-3 oldalas dokumentumunkat PDF-ben elmentjük (vagy elküldjük valakinek, aki el tudja így menteni). Vagy egy Power Pointban készült egyszerű prezentációt (ppt-t) pps-ként (diavetítésként) mentünk el. Ezek a formátumok nem írhatók át, nem „csúsznak szét” más gépén megnyitva, így profinak és elegánsnak tűnnek. A fotókat beillesztés előtt érdemes a Picture Managerben lekicsinyíteni kb. 40%-os méretre, így ha többet illesztünk egy dokumentumba, akkor sem lesz túl nagy a terjedelme. Figyeljünk arra, hogy a fájl mérete a végén ne haladja majd meg az 1-2 MB-ot, így kisebb postafiókba is küldhető legyen (a PDF-ben való mentéskor a fájl terjedelme kisebb lesz, mint a Word dokumentumé).

Ha levelünket úgy ollóztuk össze régebbi kérelmekből, vagy átírtuk magázósról tegezősre stb., akkor érdemes még egyszer újraolvasni, a csatolt mellékletet még egyszer megnyitni (biztos azt csatoltam?), a levélen bejelölni a visszaigazolás kérését (hogy ne aggódjunk annyira, megkapta-e, megnézte-e), és már nyomhatjuk is a küldés gombot. Levelünkre azonban ne várjunk választ. Ha kapunk, az különleges, kész csoda. Készüljünk fel rá, hogy néhány nap, vagy egy hét múlva telefonálnunk, kérdezősködnünk kell majd.

Ha már „megszereztük” - visszacsatolás

A támogatás nem egyirányú tevékenység, hanem kapcsolat. Csakúgy, mint az emberi kapcsolatok esetén általában, itt is a legnehezebb: megtartani. Ennek alapja a kölcsönösség. A támogató nem csak ad, kapnia is kell. A fenti támogatói előnyök biztosításán kívül a legfontosabb feladatunk felé a visszacsatolás. Elengedhetetlen, hogy a támogató pontosan és időben értesüljön arról, hogy támogatása eredményesen felhasználásra került. A tényszerű értesítés az adományok felhasználásáról egyben a szervezet hírnevét is öregbíti. Hirdeti, hogy a szervezet hiteles, megbízható, tevékenysége és gazdálkodása átlátható. A támogató jóval szívesebben segít úgy a szervezetnek ismét, ha tényszerűen értesül arról, hová került adománya.

Helyzetjelentések

Már a tábor, vagy más támogatott esemény kezdetekor is értesíthetjük a támogatót egy rövid e-mailben, hogy „megkezdődött”, megérkeztek a gyerekek, jól érzik magukat, és ezt köszönjük, esetleg néhány fényképpel a mellékletben. Ezzel bevonjuk őt, részese lehet az eseményeknek. Fontos a visszajelzés abban az esetben is, ha a vállalat dolgozói, képviselője látogatást tett a táborban, vagy a táborozók látogattak el a céghez.

Köszönőlevél

Az esemény, rendezvény, tábor végeztével pedig elengedhetetlenül fontos egy rövid, kedves, inkább személyes, mint hivatalos hangvételű köszönő e-mailt küldenünk támogató partnerünknek (akivel legnagyobb valószínűség szerint már akár össze is tegeződtünk a közös munka során). Ez a levél tartalmazza a támogatott program eredményeit: a támogató mikor, hogyan tudott segíteni adományával, kik és hányan részesülhettek, profitálhattak a támogatásból mi valósulhatott meg segítségével. Mellékletben csatolhatjuk a legjobb fényképeket (a támogatóhoz kapcsolódó fényképeket), az esemény vagy tábor rövid összefoglalóját/beszámolóját. Felsorolhatjuk a honlapon és Facebook-on megjelent hírek és fényképalbumok linkjét, és az esetleges sajtómegjelenéseket. Nem kell pirulnunk azon sem, ha már ebben a levélben megemlítjük a jövőbeli együttműködés és támogatás lehetőségét, hogy számítunk partnerünkre jövőre is.

Rengeteg más elfoglaltságunk közepette is érdemes figyelni arra, hogy a visszajelzések a lehető leghamarabb megküldésre kerüljenek. Ha elkéstünk vele, még mindig jobb később küldeni, mint nem küldeni. Az elektronikus változat azért célravezetőbb, mint a postai köszönőlevél, mert a támogatásért felelős személy könnyebben meg tudja osztani munkatársaival és a vezetőkkel, és könnyebben fel tudja használni a küldött anyagokat, információkat saját munkájában. A e-mail azonnal megérkezik, ezzel időt, és hosszú távon rengeteg költséget spórolunk meg azzal, hogy nem nyomtatunk színesben és nem postázunk.

Gyermektábor esetén különösen, de minden más programnál is kiemelkedően fontosak a fényképek. A fotó a legkézzelfoghatóbb bizonyíték a támogató számára arról, hogy adománya, támogatása eljutott a kedvezményezettekhez, a támogatott program valóban megrendezésre került. Emellett a fénykép érzelmileg is hat a döntéshozóra, a támogató vállalat munkatársainak személyes kötődési lehetőséget ad támogatott tevékenységhez akkor is, ha személyesen nem tudtak részt venni a megvalósításban.

Nagyon kedves emlék, személyes kapcsolódási pont lehet a támogató cég dolgozói számára egy gyűjtemény a kedvezményezettektől/táborozóktól kapott idézetekkel (akár a gyerekek

kézírásával, rajzaival, szkennelve vagy lefényképezve), miért tetszett, miért érezték jól magukat.

Köszönő oklevél és találkozó

A program végeztével a cég nevére készíthetünk egy egyszerű, kartonra nyomtatott köszönő oklevelet, rajta egy csoportképpel, melyet szép gesztus személyesen elvinni a kapcsolattartónak vagy vezetőnek, és jó alkalom arra, hogy megemlítsük a további együttműködés lehetőségét is.

Ha a cég dolgozói önkéntes csapatként vettek részt a rendezvény vagy tábor megvalósításában, névre szóló oklevelet is kaphatnak, melyet egy rövid összejövétel formájában adhatunk át. Ezen a fórumon az önkéntesek megoszthatják személyes élményeiket és véleményüket, tanácsaikat is kérhetjük további táborok szervezéséhez. Egy ilyen találkozó megerősítheti a támogató és a szervezet közötti kapcsolatot, növelheti a cég dolgozóinak lojalitását a cég felé, a „csapatépítő tréningként” funkcionáló önkéntes tevékenység záróeseménye lehet. Még akkor is szép élmény, ha esetleg csak hónapokkal a tábor lezárása után kerül rá sor. Ha végképp nincs idő ilyen esemény megszervezésére, érdemes elkérni az önkéntesek e-mail címét, és elektronikus úton küldeni részükre köszönetet és oklevelet (PDF formátumban), melyet saját maguk részére ki is nyomtathatnak.

A legfőbb cél, hogy a támogatás és a hozzá kapcsolódó munka a támogató számára is előnyös, eredményes és sikeres legyen, a támogatót személyesen, érzelmileg érintetté tudjuk tenni, ezáltal számára is fontossá váljon a támogatott tevékenység. Egyszeri támogatóból így válhat egy cég folyamatos együttműködő partnerré, akire évről-évre számíthatunk.

Dokumentáció

Az adományok, támogatások megfelelő dokumentációja, visszakereshetősége, a transzparencia biztosítása kötelességünk és érdekünk is. Ez a hitelesség alapja, kifelé, és befelé is elengedhetetlen. Biztosítani kell a támogató számára, hogy időben és pontosan kapja meg a szükséges dokumentációkat, például az adóigazolást, és kérés esetén betekinthessen a támogatásával kapcsolatos dokumentumokba. Az adománykezelésre vonatkozó információknak mindig nézzünk utána szervezetünk vonatkozó szabályzatában.

Siker

Kapcsolatot hoztunk létre, forrásokat teremtettünk saját magunk, vagy munkatársaink számára ahhoz, hogy megvalósíthassunk tevékenységeket, melyekkel másoknak teszünk jót. Ez egy olyan munkafeladat, mely önmagát jutalmazza. Ahhoz, hogy még nagyobb beleérzéssel tudjuk meggyőzni támogatóinkat, és még hitelesebben, pontosabban tájékoztathassuk őket a támogatott program eredményeiről, mindenképpen vegyünk részt a támogatott rendezvényen, programon. A forrásbővítő (és felettese) ne sajnálja az erre fordított időt, mert duplán megtérül. Ha nem mi vagyunk a táboroztatók, legalább egy fél napra költözzünk be a gyermektáborba, melynek létrehozásában szerepünk volt. Ez további munkánkban kétféleképpen is segít: hitelesebben, megkapóbban készíthetjük el a köszönőlevelet vagy támogatást kérő levelet, és rengeteg örömet, energiát, erőt, szeretetet ad ahhoz, hogy továbbra is nagy lendülettel végezhessük munkánkat.

Programtervezés

Sokszor a programokon múlik, hogy mennyire lesz sikeres a táborunk, ezért a tervezést mindig a megfelelő gonddal végezzük. Törekedjünk a változatosságra, ügyeljünk a táborozóink és a helyszín sajátosságaira, a táborunk céljára. A programtervezés minden esetben a táborvezetőség feladata.

Érdeemes a jól bevált programjainkat is felülvizsgálni a tervezési folyamat során, hiszen már bőven a következő generációhoz tartoznak táborozóink. Egyszerű változtatásokkal is vonzóvá tehetünk egy programot, például nevezzük Csillag születik!-nek az eddig Ki mit tud? névre hallgató programunkat. Kísérletezzünk bátran, vessünk be újabb és újabb ötleteket, legyünk kreatívak. Legyen minden programnak felelőse, gazdája! Ez a személy, lehet a szabadidő felelősünk, de akár minden programnak lehet más a gazdája. Ő ügyel arra, hogy gondosan elő legyen minden készítve, akár a tábor előtt, akár előző nap, és vezényli a lebonyolítást és az elpakolást is. Mindig készüljünk B tervvel! Bármilyen közbe jöhet, legyen a tarsolyunkban alternatíva például esős időre. Több programterv vázlatot talál a mellékletben, tábor típusoknak megfelelően.

Kovács Dávid: Tervezés, rögtönzés, értékelés

Aki szervezőként vagy közreműködőként már vett részt táborban, annak bizonyára ismerős az a lelki állapot, amikor úgy érezzük, hogy majdnem utolér bennünket a káosz. A tábor egy soktényezős és dinamikusan változó formája a társas együttlétnek, teljesen természetes tehát, ha néha borul a papírforma. Ilyenkor ügyesen kell rögtönöznünk annak érdekében, hogy a résztvevők minél kevesebbet vegyenek észre a változtatásból, és hogy minél könnyebben tudjanak alkalmazkodni a kialakult helyzethez. Fölmerülhet az a kérdés, hogy ha a táblázatokba foglalt programterv és a valóság ennyire könnyen elválik egymástól, akkor nem lenne-e sokkal fontosabb a rögtönzés technikáit elsajátítanunk. Ez így is van, de meglepő módon a rögtönzés művészetét úgy tudjuk fejleszteni magunkban, ha még jobban odafigyelünk a tervezésre. Ha van egy jó tervünk, akkor abban meg tudjuk határozni, hogy melyek a sarkalatos programelemek (pl. egy meghívott fellépő koncertje, vagy a részvételi díjak befizetésének szabályos adminisztrálása), amelyek nem változtathatóak. Ezekhez képest rugalmasan tudunk tervezni más eseményeket és tevékenységeket, hogy legyen a rendszerben kellő tartalék. Ugyanúgy a tervezésnél tudunk különféle alternatívákat kitalálni, ha például szabadtéri tevékenységet tervezünk, de elromlik az idő.

Ha a közreműködő önkéntesekkel és kollégákkal/táborvezetéssel közösen állítjuk össze a tábor tervét, akkor előre meghatározhatjuk, hogy kinek mire kell majd odafigyelnie. Fölkészülhetünk arra az esetre is, ha egy táboroztató kiesik a programok közben, mert az orvosi ügyeletre kell elkísérni az egyik gyermeket. Ha előre számolunk a programelemek előkészületi idejével, akkor már idejekorán észre fogjuk venni a csúszást, és okos átszervezéssel elkerülhetjük a kapkodást. Az alapos tervezéssel felmérhetjük a lehetséges kockázatokat. Zenei hasonlattal élve a táboroztatás olyan, mint a jazz muzsika; a hangszerek fix sorrendje és a kotta arra való, hogy legyen mihez képest improvizálni.

A tervezés édestestvérét értékelésnek hívják. Minden olyan időegység letelte után érdemes értékelnünk, ahol valamilyen megvalósult programelem, vagy tevékenység értékelhető. Ha a tábor szervezői egy nappal korábban érkeznek a pakolás miatt, akkor már az előkészítő nap végén érdemes értékelni az elvégzett munkát. A tábor, vagyis a munkák eredményességét úgy tudjuk lemérni, ha annak értékelésére is odafigyelünk. Összefüggnek ugyan, de az értékelésnél érdemes elkülöníteni a táborszervezés munkafolyamatainak az értékelését, és a tábor eredményességének az értékelését, amelynek legfőbb eszköze a tábor résztvevőinek, vagyis a gyerekeknek a megkérdezése.

Már a tábor szervezésének korai fázisában érdemes meghatározni, hogy mi a célja a tábornak, és hogy azt milyen eszközökkel kívánjuk elérni. Fontos, hogy a célok mérhetőek legyenek. Cél lehet például az, hogy szeretnénk 30 hátrányos helyzetű gyermeket táboroztatni. Ilyen esetben nagyon egyszerű az eredményességünket mérni, mert csak annyi a dolgunk, hogy megnézzük, hogy volt-e 30 gyerek a táborunkban. (Jó esetben ezt már az elején tudjuk, persze.) Ha ennél kicsit többre vágyunk, és azt a célt tűzzük ki magunk elé, hogy a 30 táborozó gyerek jól érezze magát a táborozás alatt, akkor érdemes kidolgoznunk egy értékelő rendszert. Kezddhetjük egy elő-felméréssel, amiben táborozás előtt, vagyis érkezéskor arról kérdezzük meg a gyerekeket, hogy hogyan érzik magukat, és hogy mit remélnek a tábortól. Könnyebben értékelhető a kérdőív, ha eldöntendő kérdéseket teszünk fel (igen – nem), vagy ha előre megadott válaszok közül lehet választani a kérdőíven (pl.: „1-től 10-ig skálán jelöld be, hogy hogyan érzed magad!” vagy „Mit remélsz a tábortól?” kérdésre: 1. Szeretnék sokat játszani. 2. Szeretnék sokat kirándulni. 3. Szeretnék sokat pihenni.) A kérdőíves felmérést esetleg meg lehet ismételni táborozás közben, de az a fontos, hogy a tábor végén legyen egy újabb felmérés a gyermekek körében, amikor feltesszük nekik ugyanazokat a kérdéseket

(vigyázva, hogy a kérdések itt már múlt időben szerepeljenek). A tábor kezdetekor és végén felvett válaszokat így össze lehet hasonlítani, amiből kiderül, hogy a gyerekek mennyire voltak elégedettek a táborral. Ezt a kérdőívet elő-felmérés nélkül is el lehet végezni, így is kapunk arról egy képet, hogy a táborozók mennyire érezték jól magukat a táborban.

Az utófelmérés része lehet még az, ha a tábort követően telefonon vagy emailben keressük meg a táborozó gyerekek szüleit és kérjük meg őket, hogy töltsenek ki egy elégedettségi kérdőívet a gyermekük részvételéről a táborban. Ilyenkor megkérdezhetjük a szülőt, hogy mennyire találta a gyermekét elégedettnek a táborozás után (mennyire volt a gyermek lelkes, amikor hazajött; mennyit beszélt az élményeiről a táborban, és milyen hangnemben; szeretne-e visszamenni jövőre, stb.), illetve megkérhetjük a szülőt, hogy a gyerekekkel együtt töltsenek ki kérdőívet.

Eredményességünket, illetve a gyerekek elégedettségét táborozás közben is mérhetjük. Ha van lehetőségünk, az értékelést minden nap érdemes elvégeznünk. Ez történhet akár több lépcsőben is. Este beszélgessünk a gyerekekkel arról, hogy hogyan tetszett nekik a nap, és hogyan érzik magukat. Ezt követően a tábor létszámától és felépítésétől függően (pl. vannak-e csoportok a táborban vagy sem) az önkéntesek értékelhetik a napot közösen, vagy az adott feladatkör vezetőivel, akik, ha szükséges, táborvezetői megbeszéléssel zárják az adott nap értékelését. Ha úgy döntünk, hogy minden nap megbeszéljük a gyerekekkel, hogy hogyan érezték magukat, akkor fontos megállapítani néhány szabályt az értékeléssel kapcsolatban. Tájékoztassuk a gyerekeket arról, hogy mi fog történni. A tábor kezdetekor mondjuk el a gyerekeknek, hogy nekünk fontos az ő véleményük, és szeretnénk tudni, hogy jól érzik-e magukat, és ezért minden nap végén megkérdezzük majd őket az aznap történetéről. Fontos, hogy a gyerek tisztában legyen azzal, hogy mi miért történik, hogy úgy érezze, hogy be van vonva az őt érintő kérdésekbe, és hogy számunkra fontos az ő véleménye. Ez különösen akkor fontos, ha hátrányos helyzetű gyerekeket táboroztatunk. Akiknél a pozitív és talán egyszeri élmény mellett, hogy táborozásra van lehetősége, személyiségformáló erővel bírhat, ha úgy érzi, hogy számít a véleménye és odafigyelnek rá a felnőttek.

A gyerekek számára könnyebben értelmezhető a világ, ha rendezett, vagyis ha ismétlődő események ugyanabban a napszakban és helyszínen történnek velük. Ha szeretnénk, hogy a gyerekek naponta mondják el a véleményüket, célszerű azt mindig a nap egy bizonyos pontjához kötni, pl.: a napi programok végéhez. Az is segítheti a beszélgetést, ha kijelölünk egy állandó helyet, ahol ezek a beszélgetések lezajlanak. Szintén segítheti az értékelést, ha az értékelést vezető személy is állandó: a gyerekek így könnyebb kialakítani egy bizalmi kapcsolatot az értékelővel, és esetleges negatív élményeiről is könnyebben tud vele beszélni. Csoportos értékelésnél fontos, hogy minden gyerek lehetőséget kapjon a véleményének a kinyilvánítására, de ne legyen kötelező beszélni. Használhatunk jeleket is értékelésre, pl.: smiley figurákat, ahol mindenki kap három smiley-t: egy szomorút, egy semlegest és egy mosolygósat, és ezek felmutatásával lehet értékelni a napot vagy külön a programokat. A jeleket használhatjuk úgy is, mint kiindulási alapot a beszélgetéshez: megkérdezhetjük a jeleket felmutató gyerekeket, hogy miért gondolják, hogy jó volt a mai nap. Értékeléskor a gyerekek beszélhetnek a napi programokkal kapcsolatos érzéseikről, amelyek a legbiztosabb iránytűk lehetnek a számunkra arra vonatkozóan, hogy elégedettek-e a gyerekek, de meg is kérhetjük a őket, hogy fejtsék ki a véleményüket néhány mondatban. Mind a kétféle értékelés fontos, mert ha a gyerek az érzéseiről beszél, az érzelmi intelligenciája fejlődik, míg ha a gyerek véleményét kérdezzük, az az analitikus gondolkodást, a kognitív területeket fejlődését segíti. Itt lehetőleg olyan kérdéseket tegyünk fel, amelyek arra ösztönzik a gyereket, hogy egyszerű válaszoknál bővebben fejtse ki a véleményét pl.: kérdezzünk miért-tel.

Az értékelés funkciója kettős, mert manifeszt funkcióként a tapasztalatot erősíti, csiszol, változtathat a következő programon egy átgondolt tervezés mellett, de látens funkcióként erősíti is a csoportot, hozzájárul a csoport és saját magunk megismeréséhez. A napi és a tábor végén tartandó értékelés ugyanolyan fontos, mint bármilyen más programelem, és az értékeléseket több szinten használhatjuk, beépíthetjük a következő program/nap tervezésébe:

- képet kaphatunk arról, hogy hogyan alakul a táborozók egymással való viszonya – ez abban az esetben lehet fontos, ha valamilyen konfliktus alakul ki a táborozók között, amire esetleg máshogy nem derülne fény, csak az értékelés segítségével. A táboroztatásnál fel kell készülnünk arra, hogy a gyerek otthonról hozott problémája valamilyen formában a felszínre kerül. (Tudatosan készülhetünk erre, ha a tábori jelentkezési lapon megkérjük a szülőt, hogy jelezzen bármilyen a gyerekekkel kapcsolatos tudnivalót, ami közösségben vagy idegen környezetben konfliktus forrása lehet (érzelmi, értelmi, testi, magatartásbeli probléma, korábbi traumatikus élmény)). Nem biztos, hogy minden kialakult problémát vagy konfliktust meg tudunk majd oldani, de fontos, hogy fel legyünk készülve azokra, és arra, hogy amennyiben egy speciális szükségletű gyermekkel történik valami, ne érjen minket váratlanul, és tudjuk, hogy kihez (milyen szakemberhez) kell fordulnunk segítségért. Fontos, hogy bármilyen probléma esetén a szülőt az elsők között értesíteni kell arról, hogy mi történik a gyerekekkel.
- mini közvéleménykutatást készíthetünk egy-egy program népszerűségéről, ami a tábor kiértékelésénél lehet hasznos, mert egyes programokról kiderülhet, hogy népszerűbbek, és másokról, hogy kevésbé azok. A visszajelzések alapján változtathatunk a következő nap programján, de ez a jövőre nézve értékes információ, ha később ismét táborszervezésre adjuk a fejünket. Ilyenkor már a tábor és a programok tervezésénél érdemes elővenni az előző éves tábori értékeléseket, mert támpontul szolgálhatnak, hogy mi az, amit hasonlóképpen kellene csinálni, és mi az, amin változtassunk.
- felderíthetjük a táborozók, vagy a szervezők között kialakult súrlódásokat. Nyári táborba mindenki azért jön, mert szeretné magát jól érezni. Viszont természetes, hogy egy több tíz fős táborban több olyan helyzet is adódhat, ami konfliktust szül, és ezekkel fontos, hogy mi táborszervezők számoljunk. Nem biztos, hogy fel vagyunk arra készülve, hogy minden problémás helyzetet meg tudunk oldani, de táborszervezőként felelősek vagyunk azért, hogy a ránk bízott gyerek jól érezze magát, és lehetőleg csak pozitív élményeket vigyen haza a táborból. Ez már csak azért is fontos, hiszen szeretnénk pozitív visszajelzést kapni a gyerekektől, szeretnénk, hogy jól érezzék magukat, ehhez viszont fontos, hogy élmény dús programok szervezésén kívül arra is figyeljünk, hogy milyen a gyerekek egymáshoz való viszonya. azonnal beavatkozhatunk a konfliktusok feloldása érdekében.
- lehetőséget adunk a gyerekeknek az őket ért élmények feldolgozására.
- pozitív megerősítést adunk a táborozóknak azzal, hogy velük mondatjuk ki saját sikereiket.

Egyben az önkénteseknek, a munkatársaknak és saját magunknak is lehetőséget adunk arra, hogy megoszthassuk egymással a sikereinket, kudarcainkat, hogy kibeszélhessük és ezzel részben fel is oldjuk a nehézségek miatt érzett feszültséget, és hogy közösen kereshessünk megoldást a felmerülő problémákra. Annyiféle formában, és a tábor annyi szereplőjétől kérjük visszajelzést, ahogy és ahánytól csak tudunk. A teljesség igénye nélkül értékelhetünk csoportos megbeszéléssel, értékelőlapok kitöltésével, szóbeli vagy telefonos interjúk készítésével is. Értékeljenek a résztvevők, a szervező önkéntesek és kollégák, a támogatók, a külsős partnerek és a szülők is. Utóértékelésként érdemes a szülőket egy-két héttel a tábor

után fölhívni telefonon, és megkérdezni, hogy mit mesélt a gyermek a táborról, és hogy mi a véleménye a szülőnek most a szervezésről, esetleg van-e javaslata, hogy miben változtassunk. A gyerekek és a szülők gondolatait a szülők hozzájárulásával reklám célra is fölhasználhatjuk. (bővebben ld. Az utókövetés)

Az értékelés egyik sokoldalú formája, ha Facebook-oldalt hozunk létre a táborunk számára. (Ezt ajánlott a voroskereszt.hu-n vagy a saját megyei szervezetünk hivatalos honlapján belül létrehozni egyeztetve a Kommunikációs osztállyal.) A Facebook-oldal egy interaktív felület és nagyon könnyű naprakészen tartani. A tábor szervezésének mínusz egyedik lépésétől folyamatosan lehet frissíteni a honlapot az aktuális történésekkel, ami így reklámcélra is kiváló, viszont a táborozó gyerekek szülei vagy akár maguk a gyerekek is kommentelhetik a tábort a részvétel után, ami a következő évi tábor szempontjából az egyik legmegbízhatóbb és hitelesebb információforrás a gyermekét táboroztatni akaró szülő számára, és a számunkra is. Mivel az oldal folyamatosan frissíthető, ezért a tábor alatt akár naponta tehetünk fel képeket, rövid leírásokat az aktuális programokról, ami reklám, kommunikáció a külvilág felé, és a szülő bármikor megnézheti, hogy mit csinál a gyermeke a táborban. Ezzel kapcsolatban fontos kihangsúlyozni, hogy a táborozó gyerekek szüleinek/gondviselőinek nyilatkozni kell arról, hogy hozzájárulnak fénykép és videó készítéséhez a gyermekükről, és arról is, hogy a fénykép és videó a későbbiekben felhasználható.

A támogatókat és a partnereket is érdemes személyesen megkeresnünk a program lezárása után. Egy csokor virág, vagy egy emléklap átadása során megkérdezhetjük, hogy hogyan tetszett nekik a tábor, és megkérhetjük, hogy mondják el, hogy min változtatnának. Ha egyenrangú félként kezeljük a támogatókat és a partnereket, akkor megtartanunk is könnyebb lesz őket.

A tábor zárásakor érdemes olyan személyt fölkérnünk az értékelő megbeszélés levezetésére, aki nem vett részt a táborban. Egy kívülálló számára könnyebb tárgyilagosan, pártatlanul értékelni a tábort, mint azok közül valakinek, aki részt vett abban. Egy külsős értékelő olyan pozitív oldalait, esetleg hiányosságait is felfedezheti a tábornak, amiket a táborszervezők, amiatt, hogy nem képesek kívülről „friss” szemmel értékelni a tábort, nem tudnának. (Bővebben ld. A tábor értékelése).

Általános napirend

A programok megtervezésénél egyik első feladatunk az általános napirend meghatározása, mely tartalmazza a naponta ismétlődő program elemeket, melyek rendszert adnak a tábor életének. Ilyenek a táborozók szempontjából például az étkezések, az ébresztő és a lefekvés időpontjai. Érdemes beépíteni a táboroztatók részére egy fix időpontot, amikor átbeszélhetjük az aznapi tapasztalatokat, a következő napi feladatokat és az esetlegesen felmerülő problémákat is tisztázhatjuk.

Mire ügyeljünk? Gondolkozzunk a táborozóink fejével. Igyekezzünk olyan időpontokat meghatározni, ami az életkori sajátosságaiknak megfelelnek (pl. elégséges idő biztosítása pihenésre). Érdemes olyan program elemeket is beépíteni, ami ugyan várhatóan nem lesz kedvenc, de közösségformáló ereje vitathatatlan, mint például a reggeli torna. Vicces feladatokkal enyhíthetjük a kezdeti ellenállást, illetve közben felhívhatjuk a figyelmet az egészséges életmód és a mozgás fontosságára. Válasszunk olyan mozgásformát, amiben mi is jól érezzük magunkat és örömmel mozdulunk együtt a gyerekekkel. Ehhez rengeteg hasznos javaslatot, illetve akár konkrét leírásokat is találhatunk az interneten.

Napi programterv - szabadidős és szakmai programok

Ha megvan a napjaink kerete, akkor elkezdhetjük feltölteni programokkal. Gondoljuk végig újra, hogy mi a táborunk célja és milyen lehetőségeink vannak a tábor területén belül és kívül. Mire ügyeljünk? Legyenek a programjaink változatosak, úgy osszuk el őket, hogy a gyerekeknek ne legyen idejük unatkozni. Változassuk a szellemi és fizikai aktivitást igénylő, szakmai és szabadidős programokat és ügyeljünk ezek egyensúlyára. Mindig törekedjünk rá, hogy a nap végére elfáradjanak a táborozóink. Így sokkal könnyebb lesz a dolgunk az esti takarodónál. Amennyiben megoldható mozduljunk ki néha a tábor területéről, akár csak egy rövid séta erejéig is, hogy elkerüljük a táborozók bezártság érzetét. Az igazán élvezetes program összeállításához megkérdezhetjük a gyerekeket is az előzetes találkozáskor, vagy akár a jelentkezési lapon. Például, ha sokan említik, hogy szeretnek focizni, akkor szervezzünk mini foci tornát a táborozók között, várhatóan sikeres programelem lesz.

Jó gyakorlatok

- *Tematikus tábor:* Ha fel akarjuk kicsit dobni a táborunkat, akkor választhatunk egy központi témát, amit beépítünk a programokba, a tábor megjelenésébe (pl. indiánok, mesék stb.). Jelezhetjük előre a táborozók számára már a felhívásban, hogy előre készülhessenek, vagy a kiválasztott táborozóknak a tájékoztató levélben, hogy milyen „speciális felszerelésre” lesz szükségük, de ha nem szólunk előre a spontán ötletekből is igazán remek tábor születhet.
Fontos, hogy ha témát választunk, akkor az a tábor minden elemében megjelenjen. Ki kell azonban emelnünk, hogy egy tematikus tábor szervezése megnöveli a szükséges előkészületek mennyiségét. Dönthetünk a gyerekekkel közösen is a tábor elején és elkészíthetjük velük a kellékeket, dekorációkat. Például abban az esetben, ha indiános a táborunk, akkor a táborvezető lehet a törzsfőnök, a csoportvezetők pedig a törzs öregei. Köszöntsük a táborozókat minden esetben Uff! felkiáltással és adjunk lehetőséget a csoportoknak, hogy kitalálják a saját törzsüket (hitvilág, megjelenés stb.). Ha tervezünk filmvetítést, keressünk olyan filmet, ami illeszkedik a választott témánkhoz. A lehetőségek tárháza végtelen. Legyünk minél kreatívabbak és igyekezzünk nem kiesni a szerepünkől. Ha a táborvezetőség sajátjának érzi a témát, akkor a gyerekek is jobban bele élnek majd magukat. A témánk gyakran a programok összeállításában is segíthet, például indiános táborunkban rendezhetünk sátorépítő versenyt, ami egy másik táborban értelmetlen lenne.
- *Mindenki név- és születésnapja:* Különösen abban az esetben, amikor szociálisan rászoruló gyermekeket táboroztatunk, közösségépítő programelem lehet, ha tartunk egy mindenki név- és születésnapja rendezvényt. Gyakran előfordul, hogy egy vagy több táborozónk név- vagy születésnapja az együtt töltött időre esik. Kerüljük el azt, hogy a többi gyerek, akinek esetleg otthon szintén nem jut sok, kimaradjon az ünneplésből. Rendeljünk vagy készítsünk tortát és lepjük meg valami aprósággal a gyerekeket. Bevásárolhatunk mi is apró játékokból, esetleg édességből, de az is jó megoldás lehet, ha egy kézműves foglalkozás keretein belül a gyerekek egymásnak készítenek ajándékot.
- *Megnyitó és tábori eskü:* A megnyitó a búcsúesttel kombinálva kiváló keretet biztosít a tábornak. A tábori eskü segít, hogy a táborozók az alapvető szabályokat jobban magukénak érezzék és segíti a közösséggé válást is. Szövegét igyekezzünk tréfásan megfogalmazni, ha van a tábornak témája, akkor ennek megfelelően készítsük el.
- *Búcsúest:* Több elemből is állhat. Készíthetünk rövid műsorokat, aminek összeállítását és elkészítését bízunk a táborozókra. Biztosítsuk a felkészüléshez szükséges időt, és ha megoldható, akkor eszközöket az esetleges jelmezekhez.

Gesztus értékű a táborozók felé, ha a táborvezetőség is elkészíti és bemutatja a saját műsorát. Amennyiben képzés volt a táborban, úgy felhasználhatjuk ezt az alkalmat az ünnepélyes oklevél átadásra. Fontos, hogy csak olyat várjunk el a táborozók, amit mi magunk is szívesen vállalnánk. Az estét zárhatjuk egy kisebb bulival vagy beszélgetéssel, esetleg későbbi takarodóval.

Kovács Dávid: Az együttlét szabályai a táborban

A tábor egésze vagy egyetlen csoport, vagy egy több alcsoport által alkotott nagyobb közösség. A közösségek fejlődésének egyik fontos állomása azon alapvető értékek és szabályok meghatározása, amelyek a közös tevékenységek és a békés együttélés kereteit írják le a csoport tagjai számára. A vöröskeresztes alapértékeken túl mindig lesznek olyan szabályok, amelyek az egyik táborban hangsúlyossá válnak valamiért, míg egy másik táborban föl sem merülnek, és viszont. Lehetetlen egységes térképet rajzolnunk arról, hogy melyek a vöröskeresztes táborokban követendő szabályok, egyszerűen azért, mert nincsenek ilyen szabályok. Annyit viszont érdemes észben tartanunk, hogy a szabályalkotási folyamat a táborvezetés vezetési stílusától, a gyerekek életkorától és számos más körülménytől függően különböző formában, de mindenképpen lezajlik majd a táborban. Ha pedig ez a folyamat elkerülhetetlen, akkor természetes is, ha pedig természetes, akkor inkább támogassuk a kibontakozását ahelyett, hogy megpróbáljuk előre gyártott elvárásokkal elnyomni. Ha a közösség értékrendje mást diktál, mint amit előre elképzeltünk, az nagyon gyorsan ki fog derülni. Ezzel együtt néhány fontos témával érdemes részletesebben foglalkoznunk! Például a résztvevők bevonása, a büntetés, de a többi, ebben a fejezetben érintett fogalom szintén komplex módon kapcsolódik a pozitív élményre való törekvés, a szociális kompetenciák növelése és az integráció már tárgyalt szempontjaihoz. Vegyük úgy, hogy a tábor egy picike világ. Saját lakói, saját törvényei vannak. Ahogy telnek a napok, saját tere és önálló időszámítása lesz. Ha jól dolgozunk, akkor ez a csöppnyi világ a végére sokkal szebb lesz, mint amilyen világot a lakói az elején össze tudtak volna eszközölni.

A táborozók bevonása

Vannak programok, amelyeket úgy szervezünk meg, hogy mi nagyok megcsináljuk, a kicsik pedig elfogyasztják a szó általános értelmében. Ezek a programok is lehetnek szórakoztatóak, ezek is nyújthatnak élményeket, de még jobb, ha a gyerekek és a fiatalok részt vehetnek az előkészítésben is. És nem csak a megvalósítás konkrét előkészületeiben, hanem a programelem kialakítását megelőző érdemi döntésekben is. Bizonyos esetekben a gyerekek erre egészen kicsi koruktól fogékonyak. A bevonásuk erősíti az énképüket, megerősíti őket abban, hogy képesek létrehozni valamit. Megélhetik a közösségi döntéshozatal során a vitahelyzeteket, fejlődik a kommunikációs és problémamegoldó képességük. Megélhetik, hogy egymás erősségeire támaszkodva sikeresek tudnak lenni, miközben egyéni felelősséget vállalnak az egyes feladatok elvégzésében. A siker pozitív élményt ad, a döntés lehetősége erősíti a szociális kompetenciákat, a sokféle képesség együttes munkája megvalósítja az integrációt. Természetesen az egyes folyamatokat külön-külön is lehet tervezni piciny világunk aktuális céljainak megfelelően. Egy konkrét példa segíthet még jobban megértenünk a résztvevők bevonásának fokozatait.

- krumplifőzelék a menzán
- az önkéntesek/munkatársak készítik el a krumplifőzeléket
- a gyerekek pucolják a krumplit a főzelékhez
- a gyerekek és az önkéntesek/munkatársak együtt főzik meg a főzeléket
- a gyerekek piacolnak és közösen választják ki a krumplit
- a közösen megírt és a piacon vásárolt krumpliból készített pecséttekkel megrajzolt Krumplifaló Szörny meséjének zárásaként falják föl a mese részeként közösen kitalált recept szerint elkészített főzeléket

Sérelmek és büntetés

Vajon hogyan tudjuk biztosítani a pozitív élményt, ha két gyerek vagy két fiatal, vagy akár két csoport a táboron belül egymásnak feszül? Ez a kérdés bizony egyáltalán nem egyszerű a gyakorlatban. Különösen akkor nem, ha az ellentét a gyerek és a tábor megvalósítói között alakul ki, amikor valakit állandóan fegyelmezni kell, vagy amikor valaki kifejezetten megszegi kis világunk szabályait. A normaszegés és a konfliktusok hátterében nagyon sok ok húzódhat meg, de főleg gyerekek esetében a valós kiváltó tényező soha nem a rosszaság maga. A gyerekek (jól meghatározható pszichés elváltozásoktól eltekintve) mindig azért rosszak, hogy szeressék őket. Ha durvák, akkor is, ha az idegeinkkel játszanak, akkor is. Ezt az alapszabályt egyszerűen be kell vésnünk a fejünkbe, hogy soha egyetlen pillanatra se felejtsük el, amikor úgy érezzük, hogy a többi gyereket, vagy bennünket ért sérelem. (Henning Köhler: Rossz gyerekek pedig nincsenek, Szépnapp Kiadó, 2014,

http://hvg.hu/kultura/20130613_Nincs_rossz_gyerekcsak_unatkozogyerek)

A rosszaság elkövetése önmagában negatív élmény az elkövető és a sérelem elszenvedői számára egyaránt, ezért természetesen mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy minél ritkábban forduljanak elő hasonló helyzetek. De ha már bekövetkezett a baj, akkor ne tetézzük azzal, hogy további negatív élményekkel rontunk a helyzeten. Az egyik tipikus hiba, ha következmény nélkül marad a normaszegés, mert ezzel a többi táborozó vagy a sérelmet szenvedett másik gyermek vágya a dolgok tisztázására, a sérelem kimondására és az elégtételre kielégítetlen marad. A másik szokásos rossz megoldás a büntetés, ami ugyan látszólag föloldja a sértett félben vagy közösségben felgyülemlett feszültséget, de bizonyosan negatív élményt jelent a rosszkodónak.

De akkor mit tehetünk ilyen esetben? A megoldáshoz nagyon sok empátiára, türelemre és leleményességre van szükség, de nem lehetetlen véghezvinni. Elsősorban magunkkal szemben kell türelmesnek lennünk, ha nem sikerül mindig elérnünk a célunkat. Sajnos sokszor előfordul majd ez is. Mégis érdemes gyakorolni, mert idővel egyre rutinosabbak lehetünk az efféle konfliktusok feldolgozásában.

- vegyük észre, és mondjuk ki, ha baj van (legalább magunknak)
- szüntessük meg a normaszegést (ha szükséges tereljük el a rosszkodót és a sértetteket egymástól)
- figyeljünk mindkét félre fokozottan (ha mi is érintettek vagyunk érzelmileg, akkor magunkra is figyeljünk oda)
- fogalmazzuk meg a rosszkodónak, hogy melyik közösségi normát sértette meg és hogyan
- őszintén figyeljünk arra, amit kiváltó okként elmond (és arra is, amit elhallgat)
- segítsünk a feleknek megfogalmazni, hogy mit miért tettek (ha általános normaszegés történt, akkor a többi résztvevőt magunk is képviselhetjük)
- teremtsünk lehetőséget a megfogalmazott (ezzel az indulati elemektől részben eltávolított) sérelem, vagy kétoldalú sérelmek közös kimondására
- segítsünk közösen olyan tevékeny feladatot kitalálni a rosszkodó számára, amelyet nem érez megalázósnak, de alkalmas a sértett fél vagy a közösség kiengesztelésére
- segítsük a vállalt feladat megvalósításában a normaszegőt, ha tudunk, vonjunk be másokat is
- dicsérjük meg az érintetteket, ha lehet minél szélesebb körben, különösen a normaszegőt, hogy milyen ügyesen sikerült helyrehozni a történeteket

Ha sikerül végigvinnünk ezt a folyamatot, akkor a közösség egésze, a konfliktusban különösen érintett felek és a normaszegő gyermek vagy fiatal számára is végső soron pozitív élménnyé alakul az eset. A megküzdés folyamatában jelentősen fejlődik a felek szociális

kompetenciája. Ez a technika sikeresen alkalmazható a magatartászavarral élő gyermekek integrációjában és a deviáns magatartásformák csökkentésében is.

Biztonság

A gyerekek azt hiszik magukról, hogy nagyon szeretik a szabadságot, ha gondtalanul és korlátok nélkül játszhatnak egymással, ha tetszésük szerint borogathatják föl a napszakokat. De táboroztatóként vagy akár szülőként is pontosan tudjuk, hogy ez egyáltalán nincs így. A gyerekek csak addig szeretik a korlátlanságot, amíg biztonságban érzik magukat. A biztonságot pedig éppen a felnőttek (vagy fiatalok esetében legalábbis részben a csoport) által meghatározott szabályok, kiszámítható viszonyrendszerek és tervezhető események adhatják meg a számukra. A lelki biztonság legfontosabb eleme a következetesség és a folyamatos kommunikáció a résztvevőkkel. De legalább ilyen fontos a nyitottság és odafigyelés is, amivel a gyerekek vagy a fiatalok felé kell fordulnunk. Fel kell készülnünk olyan esetekre is, amikor a táborban részt vevő gyerekek nekünk nyílnak meg, és mélyen bevonnak bennünket súlyos élethelyzetük, vagy traumáik elmesélésével. **Ilyenkor egyszerre kell elfogadó partnerként és kicsit „szakemberként” is viselkednünk.** Fontos, hogy figyelmesen hallgassuk végig a gyermeket, és hagyjuk, hogy elmondja, amit szeretne. A reakciónkra figyeljünk ilyenkor, ne reagáljunk érzelmekkel arra, amit elhangzott, hanem próbáljunk meg tárgyilagosak maradni. Ilyen helyzetekben fontos a kompetencia felmérése, hogy mi az, amiben mi tudunk segíteni, és mikor kell bevonnunk más szakembert is. Tudatosítanunk kell magunkban, hogy az egyéni krízisek megbeszélésével sokat tudunk segíteni nekik, ezért ha a gyermek olyan információt oszt meg velünk, amiből kiderül, hogy abúzus áldozata, kötelességünk értesíteni a gyermek lakóhelye szerinti illetékes gyermekvédelmi hatóságokat.

Nem szabad engednünk, hogy a problémáival hozzánk forduló gyermek a tábor keretein túlmutató kötődést alakítson ki velünk. Az elfogadás impulzív élménye a személyiség (énkép) megerősítése nélkül az elválás okozta csalódáshoz és fokozott veszteségélményhez vezet. A lelki biztonság érzetének kialakítása és fenntartása közösségi és egyéni szinten is nehéz feladat, de jól tanulható. Táboroztatásban részt vevő önkéntesként vagy munkatársként érdemes részt venni a Magyar Vöröskereszten belül elérhető lelki elsősegélynyújtásra (PSS) felkészítő programokon.

A fizikai biztonság megteremtése minden tábor esetében alapos tervezést igényel. Ellenőrizni kell, hogy a tábor megvalósításában közreműködő szolgáltatók, (például a szállásadók) rendelkeznek-e megfelelő minőségi garanciákkal a biztonságos környezet megteremtése és megőrzése terén. Ha bizonyos feladatokat magunk végzünk, akkor különösen tájékozódni kell arról, hogy az adott tevékenység, mondjuk, az étkeztetés végzésére milyen előírások vonatkoznak. Megóvhatjuk magunkat a kellemetlen következmények szülői panaszára vagy jogi felelősségre vonásra fajulásától, ha dokumentálni is tudjuk, hogy mindent szabályosan végeztünk. A fizikai biztonság mellett az azt alátámasztó jogi biztonság megteremtése is fontos és megnyugtató főleg a szülők és a tábor megvalósító önkéntesek és munkatársak számára. Már a szülőknek és a résztvevőknek adott előzetes tájékoztatás során kérjünk el bizonyos nyilatkozatokat, praktikusán a jelentkezési lapot használjuk erre a célra (ld. Jelentkezés a táborra és A táborok kommunikációja):

- a gyermekek adatainak kezelésére
- a fertőző betegségtől való mentességükre
- különleges étkezési szokásaikra
- állandó betegségeikre, gyógyszerhasználatukra
- fénykép, hang és videó felvételek készítésének engedélyezésére

és feltétlenül kérjünk el a szülő/gondviselő elérhetőségét is. Vöröskeresztes táborban az elsősegélynyújtó ismerettel rendelkező szervezők, vagy az elsősegély felszerelés hiánya nem

életszerű. Ezzel együtt nem árt elismételni, hogy elsősegélynyújtóként baleset vagy rosszulletés esetén az orvosi ellátásról vagy a mentőhívásról is egyidejűleg tájékoztatni kell a szülőt, vagy kérdéses esetben egyeztetni kell vele. Gyógyszert sem adhatunk a szülő engedélye nélkül 18 éves kor alatt, a gyermek saját kérésére sem.

Az elsősegélynyújtást érintő legfontosabb feladatunk a baleset-megelőzési szempontokra való folyamatos odafigyelés lesz. Különösen a közutakon, a nehezen megközelíthető helyeken (pl. erdőben) és a vízparton. A fizikai biztonság megteremtésébe tartozik különösen a nyári időszakban a megfelelő folyadékbevitel tudatos ellenőrzése, a réteges öltözködés, a kullancsvédelem és a napsugárzás elleni védekezés is. Fokozottan oda kell figyelni a csapatra akkor is, ha tömegrendezvényen vagy forgalmas helyen akad dolgunk. Ilyenkor jó, ha (különösen kisebb gyermekek táboroztatása esetén) a ruházaton messziről is jól látható jelzést és nyakba akasztható kártyát használunk. Ez utóbbin a gyermek neve mellett a tábor szervezőinek elérhetőségét is feltüntetjük. Több gyermek vagy fiatal együttes mozgásának összehangolásában sokat segíthetnek a szokásos kiscsoportos vagy páros létszámellenőrzés rutinos módszerei. Az általában igaz, hogy a fizikai biztonság egyik alapvető eszköze a táborvezetők állandó elérhetőségének megszervezése. A problémák felmerülése esetére minden résztvevőnek tudnia kell, hogy kihez fordulhatnak, és hogy hol találják meg az illetőt akár az éjszaka közepén.

Különösen oda kell figyelnünk a kisebb gyermekekre, az első táborozókra és azokra, akik az átlagosabbnál erősebben kötődnek a szüleikhez. Az idegen környezet felfedezése akkor is jelentős kockázatot jelent ezeknek a gyerekeknek, ha ebben egyébként türelmes segítséget kapnak a tábor szervezőitől, vagy a társaiktól. A honvágy jelensége ráadásul nem egyenletesen, hanem hullámokban jelentkezik, és a szülők túlzónak tűnő aggodalmaskodó érdeklődése is erősítheti. Itt most nem említjük a szülőkkel közösen megvalósított programokat, vagy a kísérő szülő jelenlétének kérdéseit. (ld. Kapcsolat a táborlakókkal)

Fel kell készülnünk arra a vöröskeresztes táborokban talán gyakrabban előforduló helyzetre is, amikor a gyermek vagy a fiatal viselkedése, a szülővel való egyeztetés vagy kettejük interakciói során fölmerül bennünk a gyanú, hogy a családban nincs minden rendben. A gyermekbántalmazás, a gyermekek szexuális zaklatása és a gyermekek elhanyagolása sajnos nem ritka jelenség. Ilyen esetben mindig kellő körültekintéssel tájékozódjunk! Érdemes előre tisztázni a lehetőségeinket és a kötelezettségeinket és még a tábor előtt olyan szakember segítségét kérnünk, akivel konkrét esetben konzultálhatunk. Ne feledjük, a gyerekek teljes, százszázalékos, csorbítatlan szellemi, érzelmi és fizikai biztonsága mindenekfelett álló alapkövetelmény minden vöröskeresztes táborban, és törvény szerinti előírás is. A 2009. évi LXXII. törvény II fejezet 2. paragrafusának 1. és 2. bekezdése alapján törvényi kötelességünk jelezni a családvédelmi koordinációért felelős szervnek, ha hozzátartozók közötti erőszak veszélyét észleljük. Vagyis amennyiben a táborozás alatt olyan információ birtokába jutunk, ami arra enged következtetni, hogy a gyermek az otthoni környezetben erőszaknak van kitéve, kötelességünk értesíteni a gyermekvédelmi hatóságokat.

Személyre szabott programok

A táborban megvalósított programelemeket úgy kell megszervezni, hogy lehetőleg minden gyermek kedvét lelje benne. Sokféle egyéni szükséglethez kell tudnunk rugalmasan alkalmazkodni. A legtöbb tevékenység esetében érdemes figyelembe venni a gyerekek életkori és nemi összetételét, a különböző nevelési igényű gyerekek részvételét a magatartászavartól a tehetséggondozáson keresztül a fogyatékkal élő gyermekekig.

Ha sikerült meghatározni azokat a közösségi célokat, amelyek mentén a tábor programja halad, akkor a hatékony módszerek kiválasztása és fejlesztése a következő lépés. A személyre szabott programok akkor sikerülnek a legjobban, ha egymással szorosan összefüggő

részelemekből állítjuk össze a végső programelemet. A részelemek szerves kapcsolatán nagyon sok múlik. Érdekes itt is egy felsorolás segítségével megnéznünk a lehetőségeket. Példánkban egy látássérült gyermek táborozik együtt ép látású társaival. Nem szükséges túl sok szakkifejezéssel felvérteznünk magunkat ahhoz, hogy színvonalas táborokat szervezzünk, most mégis felhívjuk a figyelmet arra, hogy a vöröskeresztes táborokban érdemes törekedni a közösségben megélt élmények valóságára. Ha az integráció során sikerül megfordítanunk, vagy kölcsönössé tennünk a gyerekek közötti támogató tevékenységek irányát, akkor már magasabb szintre léptünk: ezt nevezzük inkluzív szemléletnek.

- amíg a többiek fociznak, addig a szobájában pihenhet
- amíg a többiek fociznak, addig agyagoznak egy önkéntessel
- egy önkéntes közvetíti, hogy hol tart a meccs, ha kirúgják a labdát a pályáról, akkor ő dobhatja be
- a társai segítik őt a pályán, és így valamennyire részt vehet a játékban is
- csörgőlabdával bekötött szemmel játszanak, a gyerekek kölcsönösen segítik egymást

Ha a táborban részt vevő gyerekek szociális környezete, vagy bármilyen eddig tárgyalt sajátossága (pl. betegségecsoport, életkor stb.) nagyjából azonos, akkor is rendkívül fontos a tábor szervezésében részt vevő önkéntesek, munkatársak és más jelenlévők felkészítése az általa megszokottól eltérő kommunikációra és magatartásformákra, amelyek ismerete nélkül nem tudják hatékonyan segíteni a táborozókat. Ha a gyerekek, fiatalok összetétele kevert, akkor pedig a résztvevők közötti interakciók megfigyelése és segítő támogatása is indokolt. A gyerekek meglepően erőszakosan reagálhatnak egy ismeretlen és számukra kiszolgáltatottnak tűnő helyzetben lévő társuk jelenlétére, de nagyon hamar képesek a teljes elfogadásra és a kölcsönös együttműködésre is. Vegyes háttérrel és sajátosságokkal rendelkező gyermekek és fiatalok táboroztatása során ebben az intenzív átmeneti szakaszban nélkülözhetetlen a megértő felnőtt segítő aktív jelenléte.

A tábor szervezésekor természetesen ügyelni kell az akadálymentesítésre is. A tábor helyszínének kiválasztásától az utazás megszervezésén keresztül a szobabeosztásig nagyon sok mindenre oda kell figyelnünk. Mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő gyermekek és fiatalok minél önállóbban tudjanak jelen lenni a táborban. Látássérült gyermekek számára például gondoskodjunk Braille írással szedett feliratokról, és ha megoldható a programot is nyomtassuk ki a számukra.

Rivalizálás helyett együttműködés

A vetélkedés, a rivalizálás nem csak gyermekkorban jellemző az emberekre. Versenyzünk egymással a bevásárlóközpontban a rövidebb sorokért. Versenyzünk a strandon, hogy ki tudja jobban behúzni a hasát. Versenyzünk a felvételi interjún az állásért, és versenyzünk az ismerőseinkkel, hogy kinek megy jobban. Versenyzünk, hogy kinek kreatívabb a profilképe a közösségi oldalakon, összehasonlítjuk az eredményeinket a munkahelyünkön, és versenyzünk időskorban is az orvosi rendelőben, hogy kinek fáj jobban. Ha az egész életünket átszövi a versengés, akkor miért ne készítsük fel erre a gyerekeket a táborainkban? Vajon nem lesznek ettől erősebbek és tapasztaltabbak? Nos, nem, nem lesznek azok!

A versengéssel járó győztesség és veszteség állapotának feldolgozásához egyaránt erős lélekre van szükség. Az egészséges személyiséggel rendelkező fiatalok és felnőttek azért tudják jól kezelni ezeket a helyzeteket, mert elég jól értékelik saját magukat, és tudják, hogy szeretik őket. Ha a környezetünk elfogadó, attól még lehetnek különféle énkép-zavaraink, ami miatt a versenyhelyzetben sérülhetünk. Ha viszont azt érzékeljük, hogy a szeretteink elfordulnak tőlünk, vagy a főnökeink nem értékelnek, akkor a versenyhelyzet biztos kudarcélménnyé vagy pótszerré válik, mert az elutasító, vagy elhanyagoló környezet hatására törvényszerűen önbizalom-hiányossá válunk. A gyerekeknek és főleg azoknak a gyerekeknek,

akik a vöröskeresztes táborokba jönnek nem a másik legyőzésének vagy a legyőzöttség érzésének, hanem a feltétel nélküli elfogadás élményének megélésére van szükségük. Ne értsük félre, nem azért kell óvatosnak lennünk ezen a téren, mert a gyerekek nem szeretnek versenyezni, hanem éppen azért, mert nagyon is szeretnek.

A sportversenyek, a vetélkedők tipikus tábori események, mégis a fentiek alapján azt javasoljuk, hogy kellő odafigyeléssel fogjunk a szervezésükbe. Igyekezzünk olyan feladatokat kitalálni a gyerekek számára, amelyben megtapasztalhatják a közös cselekvés örömét, és ahelyett, hogy egymás ellen küzdenének, inkább együtt örülnek a közösen elért sikernek. Például a vetélkedőn megszerezhető pontok helyett kapjanak a gyerekek szövegrészleteket, vagy egy szétvágott kép darabjait. Így a játék végén csak akkor jutnak el a legvégső célig, ha mindenki közösen rakja ki a megfejtést. Egy kreatív feladatnál (színház, zene, rajz stb.) pedig lehet annyi kategóriában győztest hirdetni, ahány csapat, vagy versenyző vett részt a megmérettetésen. Legviccesebb, legrészletesebb, legmeghatóbb, legjobb csapatmunka, legötletesebb jelmez stb. Nagyon fontos, hogy a kiosztott oklevelek neve és az odaitélés indoklása hiteles legyen, és olyan tulajdonságra vonatkozzon, amire joggal lehetnek büszkék azok, akik megkapják. Ha valamiért egyes gyermekeket jutalmazunk, akkor érdemes olyan ajándékot adnunk, amit könnyen meg tud osztani másokkal (pl. a táborban születés- és névnapjukat ünneplő gyerekek a tortát közösen eszik meg a többiekkel).

A versengés lehetőség szerinti elkerülésére nem csak a szervezett programelemek megvalósítása során kell különös gonddal odafigyelni. Szerencsés a tábort minél inkább költőpénztől és elektronikus kutyúktól mentes övezetté alakítanunk. Még a nehéz anyagi helyzetben élő gyermekek között is előfordulhat, hogy valakinek összespórolnak a szülei egy okos telefont, vagy egy táblagépet. A táborban ezek csak arra alkalmasak, hogy elveszítsék, vagy leejtsék a gyerekek. A szülőknek meg lehet mondani előre, hogy ki az az önkéntes vagy munkatárs, akit bármikor fölhívhatnak a gyermekek miatt, és hogy mikor és hogyan beszélgethetnek a gyermekekkel. Az a legjobb, ha ezek az eszközök eleve otthon maradnak. A zsebpénz elköltésének lehetőségét szintén érdemes korlátozni, és erről is érdemes beszélni a tábor előtt a szülőkkel.

Van még egy terepe a versenynek, amivel minden vöröskeresztes táborban számolnunk kell. Ez pedig a figyelmünkért, elismerésünkért és szeretetünkért vívott ádáz küzdelem. A gyerekek ezen a téren nagyon ügyesen képesek manipulálni a felnőtteket. Ha kell rosszkodással, ha kell bájjal, vagy elesettséggel, akár generált problémákkal, vagy bennfentes segítőkészséggel is igyekezhetnek közelebb férközni hozzánk. Ráadásul azt is pontosan érzik, ha valamiért különösen megkedveljük őket, és lecsapnak ránk! Ezekkel a fiatalokkal és gyermekekkel nem lehetünk elutasítóak. Nagyon sok szeretet kell adnunk nekik, mert többnyire valamilyen veszteség vagy hiány miatt nagy-nagy szükségük van rá. De segítenünk kell nekik abban, hogy inkább a társaik közösségben keressék az elismerést és az elfogadást. Ugyanakkor keressük a személyes érintkezést azokkal a gyerekekkel, akiken ilyen helyzetekben kifejezetten azt látjuk majd, hogy föladván a figyelmünkért vívott versenyt lemondóan visszahúzódnóvá válnak.

Nyelvhasználat, egészségnevelés és kulturális sokszínűség

Lehetőleg kerülünk kell a politikai és más megosztó témákat még azokban a helyzetekben is, amikor nem vagyunk a gyerekek közelében. A pihenés és a feszültségek feloldására szánt percekben is oda kell figyelni például arra, hogy milyen tréfákkal és viccekkel szórakoztatjuk egymást. Természetesen nem használhatunk trágár szavakat a gyerekek között. Ne legyenek illúzióink, ők vastagon fognak használni ilyen kifejezéseket. A nyelvi durvaságot ugyanolyan körültekintően korlátozzuk a gyerekek és fiatalok esetében, mint bármilyen más agressziót.

- kezeljük a helyzetet eltereléssel:
  - mondjunk ki helyettesítő kifejezést
  - irányítottan gördítsük tovább a beszélgetést
- különösen konfliktusos helyzetben blokkolással:
  - lépünk a veszekedő gyerekek közé
  - hívjuk el a támadó gyermeket a szituációból

Ne csináljunk „ügyet” a trágár beszédből, mert akkor túlzott figyelmet kap a téma, és eszközzé válik a gyerekek kezében a figyelem felkeltésére.

Tartsuk tiszteletben a gyerekek, az önkéntesek, a kollégák és a saját világnézetünket, ízlésüket. A Vöröskereszt alapelvei nem a világnézetek, kulturális és vallási hagyományok háttérbe szorítására szólítanak, hanem azok általános tiszteletben tartására. A tábor résztvevőinek vallási vagy kulturális hagyományait értéknek kell felfognunk, és különösen vegyes összetételű táborok esetében bátorítanunk kell a gyerekeket egymás szokásainak és világnézetük kölcsönös megismerésére. Kisebbségi csoportba tartozó (pl. roma – cigány) gyermekek esetében a kulturális hagyományok megismertetése sok esetben kétirányú folyamat, mert az ilyen gyerekek a saját hagyományaikat és szokásaikat sokszor nem tartják értéknek. Érdemes az önbizalmukat és az identitás tudatukat közösségi szinten is erősíteni azáltal, hogy az adott kisebbség meséit, dalait és más szokásait beemeljük a tábor programelemei közé. Lehetőség szerint teremtünk meg a különböző szokások és előírások betarthatóságának lehetőségét.

- étkezési előírások (pl. disznóhús fogyasztásának tilalma, böjt)
- istentisztelet látogatásának lehetősége és az előírt imaidő biztosítása
- öltözködési előírások (pl. kendő viselése)
- nyelvi akadálymentesítés

A Vöröskereszt mozgalom nyitott és befogadó közösség, nem kell különféle vizsgákon megfelelni, vagy fogadalmakat tenni ahhoz, hogy a részesei lehessünk. Nem kell tökéletesnek lennünk, de világosan látnunk kell, és önkéntesként vagy munkatársként láthatóvá is kell tennünk a táborban azokat az egészségnevelési elveket és magatartásformákat, amelyekkel építhetjük a gyerekek egészségkultúráját. A résztvevők környezetében nem folytathatunk egészségkárosító tevékenységeket. Nem dohányozhatunk, és nem fogyaszthatunk alkoholt. Úgy kell kialakítani a tábor házirendjét, úgy kell kijelölni a dohányzásra használható területet, hogy ez minden gyermek, a szülők, a megvalósításban részt vevő önkéntesek, kollégák és a vendégek számára is egyértelmű legyen. Előfordulhat, hogy olyan fiatal jön a táborunkba, aki annak ellenére aktív dohányos már, hogy nem töltötte be a 18. életévét. Ilyenkor külön állapodjunk meg vele arról, hogy hogyan tudja visszaszorítani ezt a káros szenvedélyét, vagy, hogy hogyan dohányozhat ellenőrzött körülmények között.

Tábort szervezni és megvalósítani nagyon fárasztó feladat. Állandóan készenlétben kell lennünk, figyelniük kell mindenkire, és folyton mosolyognunk kell. Mi fekszünk le utoljára, és mi kelünk föl leghamarabb. A rövid éjszakák miatt elkel a kávé és ifjúsági önkénteseink szerint az energiatalok segítségével. Ha tehetjük, mégis kerüljük a kávé túlzott fogyasztását és az energiatalokat se fogyasszuk a gyerekek előtt. Törekedjünk a gyerekek ellátásában az egészséges táplálkozás szempontjait érvényesíteni. Kapjanak minden nap gyümölcsöt, és zöldséget. Kerüljük a szénsavas üdítőitalokat. Naponta lehetőleg kétszer kínáljunk meleg ételt, és a többi étkezésnél is ügyeljünk a rendszerességre. Ösztönözzük a gyerekeket és fiatalokat, hogy elég vizet igyanak. Óvatosan alkalmazzuk az édességgel való jutalmazást. Érdemes ezeket az alkalmakat is nevelő célzatú kreatív ötletekkel feldobni. A rendszeres mozgás és a sport egyszerre fejleszti a gyerekeket és az sem mellékes, hogy eredményesen levezeti az energiáikat.

Üveges István: Pszichoszociális segítségnyújtás alkalmazásának kezdetei a Magyar Vöröskeresztben

Az 1990-es évek elejére fogalmazódott meg több vöröskeresztes nemzeti társaságban az a gondolat, hogy a háborús konfliktus és természeti katasztrófa által sújtott területen nem elegendő ellátni a bajba jutottak fizikai szükségleteit, de pszichológiai segítségnyújtásra is legalább annyira szükség van³.

A Vöröskereszt és Vörösféldhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége 1991-ben indította el a Pszichoszociális Segítségnyújtás Programot, amely a kezdeményezés hivatalos kezdetét jelzi. Az ezt követő néhány évben a szemléletmód gyorsan fejlődött, és a központi gondolatává a reziliencia fogalma vált, az ember azon képessége, hogy saját erőforrásait használva álljon talpra.

A Magyar Vöröskereszt 2003-ban kötött együttműködési megállapodást a Rendőrséggel, a Tűzoltósággal és a Malévval, amely a PSS hazai megjelenésének az előzménye.

A Magyar Vöröskereszt Budapest Fővárosi Szervezete 2004-ben összeállított egy képzési anyagot a Francia Vöröskereszt PSS képzési anyagából, amely alapján a fenti három szervezet tagjai számára indított képzéseket.

2010-ben a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Vöröskereszt Szervezet a Román Vöröskereszttel együttműködve az árvízi védekezésben alkalmazott PSS módszereket.

Szintén ebben az évben, 2010-ben sújtotta Magyarországot az elmúlt évtizedek legsúlyosabb hazai ipari katasztrófája, az ajkai vörösiszap-katasztrófa, a katasztrófa által sújtott területeken szintén alkalmaztak PSS módszereket. A PSS hazai alkalmazásának azóta is hangsúlyos szerepe van a katasztrófavédelemben.

A Velux Alapítványok támogatásával, a Dán és a Magyar Vöröskereszt együttműködésében megvalósuló Remény Program 2011 óta a több évtizedes hagyományokkal rendelkező vöröskeresztes nyári táborok programjai közé emelte a PSS foglalkozásokat. Az is a Remény Programnak köszönhető, hogy a katasztrófavédelem és a nyári táborok mellett szociális területen is megjelent a PSS alkalmazása.

2012 tavaszán kísérleti jelleggel zajlottak PSS foglalkozások négy, a Magyar Vöröskereszt által fenntartott családok átmeneti otthonában, 2014 tavasza óta pedig mind a tíz otthon tart PSS foglalkozásokat az otthonokban lakó gyermekek számára.

---

³ Forrás: <http://pscentre.org/who-we-are/history/>

Dr. Deák Anita: Pszichoszociális segítségnyújtás

Olyan tevékenységeket értünk alatta, amellyel egyének, családok és közösségek pszichológiai és társas szükségleteit célozzuk meg. A pszichológiai tényezők közé tartoznak az érzelmek, gondolatok, érzések, viselkedés; míg a társas tényezők alatt az emberi kapcsolatokat, családi-, baráti- és közösségi hálókat értjük, továbbá a kulturális értékeket, hagyományokat, a vallást. A PSS tevékenységek során mozgósítjuk az egyéni és közösségi erőforrásokat, elősegítjük a mielőbbi helyreállást, segítjük a Vöröskereszt munkatársai és önkéntesei egészségének és jólétének megőrzését, megelőzzük a súlyosabb következmények kialakulását.

A PSS célja a hétköznapok normális életmenetét visszaállítani, fenntartani a reményt, erősíteni a szociális kapcsolatokat az érintettek között, megmutatni azokat a lehetőségeket, hogyan tudják az egyének megvédeni magukat a fokozódó stressztől és hogyan tudnak másokat is segíteni a gyógyulásban/helyreállásban. A PSS segítségével erősíthető az önbizalom, a magabiztosság.

A PSS tevékenység számos formában megvalósulhat: pszichológiai elsősegély-nyújtás formájában (odafordulás, odafigyelés a krízis-helyzetet átélő személyre), telefonos segélyvonal létesítésével, csoportfoglalkozások szervezésével, támogató szolgálat kialakításával és fenntartásával, ismeretek átadásával a krízisben lévő személyeknek arról, hogy mik a krízishelyzetre adott normális reakciókról. Ennek célja az, hogy a személyek időben felismerjék a fokozott stressz-helyzet jeleit. Kidolgozhatunk iskolai programokat, vagy megcélozhatunk egyes csoportokat, például szervezhetünk programokat a nők és gyermekek védelme érdekében, vagy vallási/felekezeti csoportokat. A fenti PSS tevékenységek közös pontja a biztonságérzés kialakítása.

Krízishelyzetben sokféle szükséglet kialakulhat:

1. Alapellátás és biztonság: pl. biztonság, irányítás, élelem, tiszta víz, egészségügyi ellátás, menedék.
2. Közösségek és családok szükségletei: pl. családi kapcsolatok megerősítése, család-újraegyesítés, ha a családtagok elszakadtak egymástól. Szomszédsági kapcsolatok erősítése.
3. Irányított támogatás: egy szűkebb kört érint, akiknek speciális szükségleteik vannak. Pl. krónikus betegséggel élők vagy bántalmazás (erőszak) áldozatai.
4. Speciális szolgáltatások: olyan esetekben van szükség erre, amikor az érintett személy elviselhetetlen feltételek közé kerül és veszélyben van a mindennapi tevékenységeinek a folytatása. Ezen a szinten sok esetben szakképzett pszichológusi, pszichiáteri vagy egyéb orvosi segítségére van szükség.

A tábori PSS foglalkozások általános céljai

- Napirend, rutin bevezetése (pl. reggeli torna, reggeli, délelőtti foglalkozás, ebéd, szabad program...)
- Megélt stressz csökkentése (átmenetileg eltávolodni a megszokott környezettől)
- Fizikailag és lelkileg erősödni („Nekem is sikerül”!)
- Játékoság, örömmérsék erősödése
- Társas helyzetek erősítése (pl. barátságok)
- Megbízni másokban, merni beszélni az érzésekről
- Tudni/merni segítséget kérni (társaktól, felnőttektől)
- Erőszak nélkül megoldani konfliktusos helyzeteket

Utazás megtervezése

A táborozók eljutását a táborhelyre kétféle módon is szervezhetjük: egyénileg vagy csoportosan. Csoportos utazás esetében külön ügyelnünk kell az akadálymentes közlekedés megoldására, amennyiben szükséges, illetve, hogy mindig a megfelelő számú kísérő álljon rendelkezésünkre a biztonságos közlekedés érdekében.

Egyéni utazás

Abban az esetben, ha tábor helyszínén várjuk a táborozókat, és egyénileg kell megoldani a táborozóknak az utazást, érdemes egy tágabb időintervallumot megadni az érkezésre, illetve pontosan tájékoztatni a szülőket a címről, illetve az odajutás lehetőségeiről mind autóval, mind tömegközlekedéssel. Érdemes magunkra vállalni a koordinálás szerepét abban az esetben, ha valakinek gondot jelent az odautazás, elhozhatja például egy másik táborozó családja. Ezt a megoldást önköltséges tábor esetén javasoljuk, vagy ha a résztvevők több helyszínről érkeznek.

Csoportos utazás: különjárat

Csoportos utazás esetén először azt kell eldöntenünk, hogy buszt bérlünk, vagy tömegközlekedéssel közelítjük meg a táborhelyszínt. Ha buszt (különjáratot) bérlünk, akkor lehetőségünk van arra, hogy a busz a tábor egész ideje alatt a rendelkezésünkre álljon, így megkönnyítve a külső programok szervezését. Ebben az esetben érdemes a sofőrt bevonni a külső programok közötti feladatokba önkéntesként. Ha csak az oda és visszautazáshoz szeretnénk különjáratot bérelni, akkor a magán vállalkozások mellett érdeklődhetünk a helyi Volán társaságnál is. Busz bérlésekor mindenképpen szükség van három árajánlat bekérésére. Az indulási és érkezési időpontot érdemes úgy megválasztani, hogy a szülők munka előtt/után meg tudják oldani a gyermekek szállítását, illetve a találkozó helyszínét is érdemes egy a résztvevők által jól ismert helyre tenni (pl.: helyi Vöröskereszt irodája, helyi általános iskola, stb.).

Mely esetekben célszerű a buszbérlést választani:

- több mozgássérült vagy egyéb fogyatékkal élő gyermek is van a táborozók között; válasszunk alacsonypadlós járművet.
- hosszú útra megyünk kisebb gyerekekkel, ebben az esetben előfordulhat, hogy a csomag nagyobb, mint maga a gyermek.
- ha a táborhely nem, vagy csak nagyon nehezen megközelíthető tömegközlekedéssel.

Csoportos utazás: tömegközlekedés

Ezt a megoldást főként idősebb táborozók esetén célszerű választani. Külön figyelmet kell szentelni az útvonal megtervezésének, hogy megkereshessük a legmegfelelőbb utazási eszközt és útvonalat mind anyagi, mind időbeli és kényelmi szempontból. Az indulási és érkezési időpontot érdemes úgy megválasztani, hogy a szülők munka előtt/után meg tudják oldani a gyermekek szállítását, illetve az időpont megadásánál gondoljunk előre az esetleges későkre is, hiszen a tömegközlekedés senkire sem vár. A találkozó helyszínét jól határoljuk körül. Célszerű egy olyan könnyen azonosítható helyet megadni, ahol egyrészt nincs útban egy nagyobb csoport, másrészt nem a legforgalmasabb része az adott pályaudvarnak.

Előzetes teendőink közé tartozik a tájékozódás a csoportos kedvezményekről, a tömegközlekedési vállalat értesítése az utazásunkról, ha van lehetőség rá, akkor hely

foglalása, illetve a jegyek előzetes megváltása. A jegyvásárlás előtt tájékozódjunk, hogy a táborozóink milyen kedvezményre jogosító igazolvánnyal rendelkeznek (diák igazolvány, 90%-os kedvezményre jogosító igazolvány stb.).

Ha van mozgáskorlátozott táborozónk, akkor szánjunk külön időt arra, hogy az ő utaztatásuk feltételeiről tájékozódjunk. Ezt megtehetjük a tömegközlekedési vállalatok honlapjain. Általánosságban igaz, hogy ezt a lehetőséget külön kell igényelni, de az ehhez tartozó aktuális igénylőlap is szintén elérhető az Interneten.

Készítsünk pontos utazási tervet az indulási és átszállási időpontok megjelölésével, a megállóhelyek pontos megnevezésével. Ezt akár a szülőknek is átadhatjuk, így mindig tudják, majd éppen merre jár a gyermekük.

Amennyiben van rá lehetőségünk, úgy érdemes valamilyen jól látható, észrevehető megkülönböztető jelzéssel készülnünk a táborozóinknak (pl.: kendő, jelvény, névtábla stb.), hogy megkönnyítsük a csoport egyben tartását. Célszerű, ha a csoportkísérők valamilyen egységes, könnyen megjegyezhető jelzést viselnek (pl.: vöröskeresztes póló), ami segíti a gyermekeket a tájékozódásban.

Mіндеgyik utazási formának megvannak a maga előnyei és hátrányai. A legfontosabb mindig az, hogy az adott csoportnak legmegfelelőbb verziót válasszuk a tervezésnél.

A táborok kommunikációja

A tábor meghirdetésétől kezdve, a programokon keresztül egészen a beszámoló megjelenéséig figyelniük kell az üzenetre, amit közvetítünk kifelé, legyen szó akár egy újságcikkről, akár egy fotóról, vagy csak arról, hogy csoportosan megyünk valahova.

Praktikus tanácsok:

- Ne felejtjük el, hogy szervezetünket képviseljük! Minden esetben jelenjen meg a Vöröskereszt, az emblémavédelmi szabályoknak – lásd: <http://voroskereszt.hu/az-emblema.html> megfelelően.(van egy érvényes emblémavédelmi szabályzat, Ádám átküldte, de nem tudom, hogy egyébként hol érhető el.
- Keressük meg a helyi média képviselőit! Küldjünk szét emaileket, leveleket, használjuk személyes, akár informális kapcsolatainkat! Invitáljuk meg őket a táborba, akár vonjuk be őket programokba. Ha a sajtójuknak érzik legalább egy kicsit az eseményt, akkor nagyobb eséllyel tudósítanak róla és egy későbbi pozitív hangvételű kapcsolat alapjait is lerakhatjuk kötetlen körülmények között. Ha van lehetőségünk ismert embert bevonni a táborba, az segíti majd a médiában való megjelenésünket is.
- Egy kép többet ér ezer szónál! Ne hagyjuk otthon a fényképezőgépünket, hanem készítsünk minél több képet a gyerekekről, viszont figyeljünk, hogy a képeken is megjelenjen a Vöröskereszt, akár egy pólón embléma formájában, vagy dekorációs elemként. Amennyiben később szeretnénk ezeket a képeket felhasználni, úgy egy nyilatkozat formájában kérjünk engedélyt erre a szülőktől. Célszerű a nyilatkozatot a jelentkezési laphoz csatolni. Előfordulhat, hogy valaki nem járul hozzá a megjelentetéshez, ezt minden esetben tartsuk tiszteletben!

A 2014. március 15-én életbe lépett új Polgárjogi Törvénykönyv (PTK) szerint (2013. évi V. tv.)

„2:48. § [A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog]

(1) Képmás vagy hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához az érintett személy hozzájárulása szükséges.

(2) Nincs szükség az érintett hozzájárulására a felvétel elkészítéséhez és az elkészített felvétel felhasználásához tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel esetén.”

Ez azt is jelenti, hogy: A (2) bekezdés csak "felvételről" ír, ami önmagában a fénykép elkészítését jelenti. De az (1) bekezdés tükrében itt a "felvétel" szó a képmásra és a hangfelvételre utal, tehát fotók esetében az arcot tartalmazó fénykép elkészítéséhez szükséges a helyszínen engedély, valakinek a hátát, lábát, más testrészét lekattintani szabadon lehet.

- Készítsünk beszámolót! Ha a sajtót nem is érdeklí adott esetben a táborunk, azért a saját honlapunkra készítsünk beszámolót, illetve küldjük egy rövid köszönőlevelet támogatóinknak, esetleg egy szívet melengető csoportképpel kiegészítve. Ez a beszámoló lehet azonos a támogatóinknak elküldöttel (lásd: Forrásbővítés).

A tábor értékelése

A tábor értékelése történhet értékelő kérdőívek kitöltésével. Készíthetünk ilyet a táborozók, a szülők, az önkéntesek és a munkatársak részére. A kérdőíves módszer anonimitása lehetőséget ad arra, hogy a valósághoz közeli véleményeket kapjunk, amennyiben komolyan veszik a kitöltők. Gondot jelenthet viszont a kitöltés sérült, vagy nagyon fiatal táborozóink esetében. Ilyenkor mindig segítsük a gyerekeket a kitöltésben. Ügyeljünk rá, hogy a kérdőív ne legyen túl hosszú, illetve bonyolult. Ne felejtsük el, hogy a kérdőívek feldolgozása éppúgy fontos, mint a kitöltése, hiszen ez lesz majd az az eredmény, amit felhasználhatunk a következő évi tábor szervezésénél.

Értékelhetünk továbbá szóban is, a tábor egyik utolsó csoportfoglalkozásán. Sok módszer közül választhatunk, de ügyeljünk rá, hogy mindenki lehetőséget kapjon arra, hogy véleményt alkosson.

Célszerű lehet, ha a két módszert kombináljuk és a kérdőívek kitöltése mellett beszélgetünk is a táborozókkal az élményeikről.

Szupervízió⁴

Egy másik lehetőség az önkénteseink és munkatársaink számára, ha szupervíziót biztosítunk. Ez többet kínál, mint egy egyszerű értékelés, ez egyfajta szakmai személyiségfejlesztés is. A szupervíziót végző személy mindig legyen külsős szakember, akiben mindenki egyformán megbízhat.

Mi a szupervízió?

Célja a dolgozók, önkéntesek mentális védelme és szakmai kompetenciájuk fejlesztése. Előfordulhat, hogy a segítő helyzetben a személyes érintettségünk, vakfoltjaink miatti bevonódás akadályozza munkánkat, elakadást okoz. A szupervízió segíti a problémákra való rálátást egy külső szemszögből. A szupervízor reflektív jelenléte, kérdései segítségével a szupervizált képes lesz rálátni önmagára, a saját működésmódjára, elsajátítja az önreflexió képességét.

A szupervízió a gyakorlati tapasztalatokból kiinduló és oda visszacsatoló tanulási folyamat, ami történhet csoportos vagy egyéni formában.

A szupervízió munkamódja az esetmegbeszélés. Mindig egy konkrét esetből, az esethozó által hozott konkrét szituációból indulunk ki. Az eset lehet: én és a kliensem, én és a főnököm, én és a munkatársam (stb.) közötti konfliktus, elakadás. A szupervízió témakörébe tartozik az én és a szakmám problematika, a szakmai identitás problémája is. A szupervíziót el kell határolni

⁴ forrás: http://www.ormayistvan.hu/Docs/mi_a_szuperviz.htm

az esetmegbeszélő csoporttól. A szupervízióban nem a kliensen van a hangsúly, hanem az esethezón.

Feladatok a tábor után

1. Szervezzünk egy találkozót a táborvezetőség számára pár nappal a tábor után, hogy mindenki megoszthassa a tapasztalatait, élményeit. Legyen ez egy levezető alkalom, de ne mossuk egybe az esetleges szupervízióval.
2. Beszámolók elkészítése:
  - a. Első és legfontosabb feladatunk a pénzügyi elszámolás elkészítése. Általában ez az elszámolás rendelkezik a legrövidebb határidővel és mindenki nyugodtabb, ha a pénzügyek rendben vannak. Ügyeljünk a számlák záradékolására, illetve fénymásolásnál a hitelességre.
  - b. Egyéb szakmai dokumentációk összeállítása. Ide tartozik a beérkezett kérdőívek, adatok feldolgozása, a narratív beszámoló elkészítése, tapasztalatok leírása, illetve a statisztikai adatlap kitöltése.
  - c. Pályázatok elszámolása, szükséges dokumentumok elküldése. Ha az előző két feladatot elvégeztük, akkor ez a pont már könnyen megy majd, hiszen a legtöbb elszámolás összeállítható azokból az elemekből, amiket egyébként is elkészítenénk. Érdemes az elszámolási határidőket előre kigyűjteni és jól látható helyre tenni, hogy egyik időpontról se feledkezzünk meg.
  - d. Rövid cikk összeállítása, sok képpel. Ez lesz az, amit majd megjelentethetünk a honlapon, illetve a köszönő levelek mellé csatolhatunk a szponzorok, támogatók részére.
3. Köszönő levelek megírása (ld. Forrásbővítés).
4. Gyűjtsük össze a táborvezetőség tapasztalatait, ötleteit a jövőre nézve és tegyük el a dokumentáció mellé. Jól fog jönni a következő évben.
5. Gyűjtsük be a képeket a táborozóktól, illetve tegyük elérhetővé számukra azokat, amiket mi készítettünk.
6. Ha mindennel megvagyunk, akkor mentsük el elektronikus formában is, illetve fűzzük le papír alapon egy mappába és tegyük el a következő évre.

Az utánkövetés

A tábor után a táborozók nyomon követése nagyon sok hasznos információval szolgálhat akár a tábor hasznosságát és eredményeit szeretnénk mérni, akár csupán érdeklődünk, hogy mi történik a „gyerekeinkkel” évközben. Az utókövetés tapasztalatait gyűjtsük össze, értékeljük és bátran használjuk fel a következő évi tábor szervezésénél.

Utókövetésre több lehetőségünk van. Előnyben vagyunk, ha a táborozóink egy helyről érkeztek, ez megkönnyíti számunkra, hogy ne veszítsük őket szem elől. Ebben az esetben létrehozhatunk számukra egy klubot, ahol találkozhatnak és ápolhatják a tábor során kialakult barátságokat. Ha van kapacitásunk, évközben mentorként is segíthetjük a gyerekek életét.

Ha a táborozóink országszerte több helyről érkeztek, akkor használjuk ki az internet nyújtotta lehetőségeket. Többek között a Facebook-on pár kattintással létrehozhatunk egy csoportot, ahol megtalálják egymást a fiatalok, de lehetőséget nyújt erre a Google Groups szolgáltatása is. Válasszuk azt a felületet, amit várhatóan mi is tudunk és fogunk is használni, de ha végképp reménytelenek vagyunk ez ügyben, akkor kérjük ifjúsági önkéntesek segítségét. (Bizonyos esetekben ezeket a csoportokat érdemes lehet már a tábor előtt létrehozni és a jelentkezés visszaigazolásánál megadni az elérhetőségét, így egyszerűsödhet a kommunikációnk a leendő táborozókkal.)

Hosszú távon az utókövetés célja lehet, hogy azok a gyerekek, akik megtapasztalták milyen érzés a vöröskeresztesekkel táborozni később önkéntesként, vagy akár táboroztatóként térjenek vissza a szervezethez. Ezt segítheti a klubrendszer is, ahol az év közbeni találkozók (a tábor ismereteket kiegészítve) beszélhetünk a fiatalokkal Vöröskeresztről, elsősegélyről, egészségnevelésről stb. Az önkéntességtől függetlenül, amennyiben kapacitásunk engedi, online és offline formában is kiépíthetünk egy mentor rendszert, ami az életük minden területén segítheti a gyerekeket.

Felhasznált irodalom

Bodor Tamás: LOGO füzetek 3. Táborszervezés, táborvezetés ifjúságsegítőknél és érdeklődőknek. Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathely, 2006.

Cole, Michael – Cole, Sheila R.: Fejlődéslélektan. Osiris, 2003.
http://www.ormayistvan.hu/Docs/mi_a_szuperviz.htm

Bie – Kerékjártó Á: Magyarok Hollandiában, Létünk 2011/4. 147 – 153. Letöltve: 2014.06.20.
http://epa.oszk.hu/00900/00997/00019/pdf/EPA00997_Letunk-2011-4_147-153.pdf

Bodrogai Tibor, Pápay Nikolett, Soltész Éva, Vaskó Györgyné: Sajátos nevelési igényűek pedagógiája és pszichológiája. SZENT ISTVÁN TÁRSULAT, Budapest, 2012.
<http://www.sinosz.hu/?q=kozossegunk>

Edelsheim-Gyulai Lipót (1863–1928). (n.a.). Letöltve: 2014. 03.15-én:
[http://hu.wikipedia.org/wiki/Edelsheim-Gyulai_Lip%C3%B3t_\(1863%E2%80%931928\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Edelsheim-Gyulai_Lip%C3%B3t_(1863%E2%80%931928))

Gelencsér M. (n.a.). A gyermekvédelem XIX. századi öröksége. Letöltve:2014.03.15-én:
http://www.nevtud.ektf.hu/popup/gelencser_m.htm

Hantos J. (1981). A Magyar Vöröskereszt 100 éve. Budapest: Akadémiai Kiadó Budapest

Hermán M. J. (1998). Gyermekmentés Belgiumban (1923-1930). Letöltés: 2014.03.15-én:
<http://www.hhrf.org/korunk/9812/12k22.htm>

Kapronczay K. (n.a.). Fejezetek az anya- és csecsemővédelem, valamint a gyermekvédelem hazai történetéből. Letöltve: 2014. 03.15-én:
http://www.tudomanytortenet.hu/tankonyvek/a_kozegeszsegugy_tortenete/index.php?kat=43&id=0&idd=439

Kerekes T. (2011). Belgium segít. Letöltve: 2014.03.15-én:
<http://timurlink.prae.hu/index.php?bid=146&pid=4366>

Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa (1955). 25. törvényerejű rendelet

Magyar Vöröskereszt (1965). Tiszta tábor egészséges üdülés. Budapest: Vöröskereszt Országos Központja

Savany Gné, Simon L., Szűcs E., Remszó Zné, Szarka Ené, Borsos Iné, és mtsai (1986). Egészségileg károsodott gyermekek és fiatalok táboroztatásában szerzett tapasztalatok. Magyar Vöröskereszt

Táborszervezési útmutató a Magyar Vöröskereszt nyári táborainak megszervezéséhez

Simon Jné, Molnár Fné, Sótonyi Tné, Kiss E., Polacsek Gy. (1999). Egészséges életmódra nevelés az egészségkárosodott gyermekek és fiatalok táboraiban (november 10. konferencia anyaga).
kézirat

Sörös Mné (1931). Beszámoló a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt Egyesület kialakulásáról és 10 éves munkásságáról. Magyar Ifjúsági Vöröskereszt c. újság, 9(?), 12.

Szegény gyermekek nyaralása (1897). [elektronikus verzió] *Vasárnapi Újság*, 28, 459.